BAŞARILI DAVETÇİLERİN VASIFLARI

SALİH b. MUHAMMED

Tercüme
MEHMET ALİ KARA

KARINCA YAYINLARI
Soğanağa Camii Sok. Büyük Tulumba Çıkmazı No: 5/9
Beyazıt / İSTANBUL & Telefon: 0 212 638 46 66

Feyzullahkarinca@yahoo.com / Feyzullahkarinca@hotmail.com

www.karincakitap.com

ÖNSÖZ

İSLAM'I TEBLİĞ ETMENİN ÖNEMİ

DAVETÇİLERİ DAVET GÖREVİNİ YERİNE GETİRMEYE İTEN NEDENLER

DAVETÇİNİN ALLAH'LA VE İNSANLARLA İLİŞKİSİ

ÖNSÖZ

Mutlak övgü yalnızca Allah'a aittir. Bizler de O'na hamd eder; sadece O'ndan yardım dileriz. İşlediğimiz günahları bağışlamasını diliyoruz. Nefislerimizin bizi kötülüklere kışkırtmasından ve kötü amellerimizden doğacak tehlikeli sonuçlardan O'na sığınırız. Allah doğru yolu kime gösterirse artık onu bu yoldan saptıracak hiç kimse olamaz. Kimi de saptırırsa, ona doğru yolu gösterecek kimse bulunmaz.

Allah'tan başka hiçbir ilahın bulunmadığına, O'nun bir ve tek olduğuna, hiçbir eşi ve ortağı bulunmadığına şahitlik ederim. Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna da şahitlik ederim. Selamların en güzeli O'nun, akrabasının ve ashabının üzerine olsun.

Yüce Allah kutsal kitabı Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

"*Ey iman edenler, Allah'tan nasıl korkup-sakınmak gerekiyorsa öylece korkup-sakının ve siz, ancak müslüman olmaktan başka (bir din ve tutum üzerinde) ölmeyin.*"[1]

"*Ey insanlar, sizi tek bir nefisten yaratan, ondan da eşini yaratan ve her ikisinden birçok erkek ve kadın türetip-yayan Rabbinizden korkup-sakının. Ve (yine) kendisiyle, birbirinizle dilekleştiğiniz Allah'tan ve akrabalık (bağlarını koparmak)tan sakının. Şüphesiz Allah, sizin üzerinizde gözeticidir.*"[2]

"*Ey iman edenler, Allah'tan korkup-sakının ve sözü doğru olarak söyleyin. Ki O (Allah), amellerinizi ıslah etsin ve günahlarınızı bağışlasın. Kim Allah'a ve Resûlü'ne itaat ederse, artık o en büyük kurtuluşla kurtulmuştur.*"[3]

Elinizdeki bu kitap, Allah'a davet konusunu işleyen kısa bir araştırmanın ürünüdür. Bu kitapla ben de davetçi kardeşlerim arasına katılmak ve davet yoluna katkıda bulunmak istedim. Kitabı kaleme almamın amacı, davet görevini yerine getiren davetçilere yardım edecek, onları Allah'ın izniyle bu davetlerinde başarılı kılacak birtakım temel özellikleri derli toplu bir şekilde onların istifadesine sunmaktır. Zira davet, Allah'ın Muhammed (s.a.v.)'in ümmetine yüklediği büyük ve sorumluluğu ağır olan bir görevdir.

Allah Teâlâ, insanları İslam'a davet eden, onlara Allah'ın kendilerine yüklediği sorumluluğu hatırlatan ve doğru yolu gösteren grubun, bu ümmet arasında en hayırlı grup olduğunu bildirmiştir. İnsanlara iyiliği ve kötülüklerden kaçınmayı emreden, onları Allah'ın dinine davet eden bu grup, Allah katında İslam ümmeti arasındaki diğer gruplardan daha üstün ve derecesi daha yüksektir.

Yüce Allah'tan bu kitabın amacını gerçekleştirmesini, davetçilerin ondan istenilen ölçüde yararlanmasını ve sadece kendi rızasına uygun bir çalışma ürünü yapmasını dilerim. O bizim tek dayanağımızdır; ne güzel bir dayanaktır O.

SALİH b. MUHAMMED

[1] Al-i İmran, 102.
[2] Nisa, 1.
[3] Ahzab, 70-71.

İSLAM'I TEBLİĞ ETMENİN ÖNEMİ

İslam dinini başkalarına ulaştırmak iki yönden önem kazanmaktadır:

1- Davet edilenler

İnsanların menfaat ve maslahatı, davet görevinin yerine getirilmesini ve bunun devam etmesini gerekli kılmaktadır. İnsanlar yapıları gereği, Allah'tan gelen beyanat ve daveti kabul etme eğilimindedirler. Buna bağlı olarak Allah Teâlâ, birtakım emir ve yasaklarla insan oğluna sorumluluk yüklemiştir.

Bu sorumluluğu kabul edenlere de, onu başka insanlara tebliğ etme ve onları Allah'ın dinine davet etme görevi vermiştir. Allah, rahmetinin bir eseri olarak insanları, ahlak ve alışkanlıklarını değiştirebilme kabiliyetinde yaratmıştır. Bunun en açık göstergesi, Allah'ın dinî emir ve yasaklar koyması, peygamberler göndermesi ve bazı insanların peygamberlerin davetini kabul etmesidir.

İnsanların Allah'ın dininden uzak kalmamaları, gaflet içinde bulunmamaları, sınırsız arzu ve isteklerine kapılmamaları, insanları ayartmak için fırsat kollayan şeytanın ve sapkın düşüncelere çağıran kimselerin peşlerine takılmamaları için İslam'a davet ve tebliğin devam etmesi bir zorunluluktur.

Şeyh Muhammed el-Hıdr Hüseyin, davetin önemine dikkat çekerken şunları söyler: "Yaşadığımız bu çağda birçok sapkın düşünce sahibi kimselerin, başka toplumlarda benzeri bulunmayan birçok propaganda araçlarına sahip olduklarını unutma. Birçok yerde açılan kulüpler, yayımlanan gazete ve dergiler, kurulan dernek ve vakıflar, harcanan mallar ve kullanılan mevki ve makamlar bu propaganda araçlarından sadece birkaç tanesidir. Toplumda bilinçli inkar ve azgınlıktan değil; bilgisizlik ve ileriyi görmemekten kaynaklanan bazı sapkın düşünceli gruplar da bulunmaktadır. Bu gruplar, dinî gerçeklerin yanına dinle kesinlikle bağdaşmayan birtakım düşünceler koymaktadırlar."[1] Bu durum, İslam'a davet görevinin ne denli önemli olduğunu ortaya koymakta, bu uğurda yapılacak çalışmaların en üstün ve en faziletli çalışmalar olduğunu göstermektedir.

2- Davet ve insanların buna ihtiyacı

Davet, amacı olan bir hareket ve eylemdir. Bu yüzden dünyanın her tarafına ulaştırılması gerekir. Davet, insanların Allah katında tek geçerli din olan İslam'ı duymaları ve kabul etmelerini kolaylaştırmak için yapılır. Allah Kur'an-ı Kerim'in birçok yerinde müslümanlara, İslam'a davet etmeyi ve bu dinin dünyanın dört bir tarafına yayılması için çalışmalarını emretmiştir. Biz burada daveti emreden ayetlerden sadece birkaçını vermekle yetineceğiz:

"*Şüphesiz iman edenler, hicret edenler ve Allah yolunda cihad edenler; işte onlar, Allah'ın rahmetini umabilirler. Allah bağışlayandır, esirgeyendir.*"[2]

"*Mü'minlerden, özür olmaksızın oturanlar ile, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenler eşit değildir. Allah, mallarıyla ve canlarıyla cihad edenleri oturanlara göre derece olarak üstün kılmıştır. Tümüne güzelliği (cenneti) vaadetmiştir; ancak Allah, cihad edenleri oturanlara göre büyük bir ecirle üstün kılmıştır. (Onlara) kendinden dereceler, bağışlanma ve rahmet (vermiştir.) Allah, bağışlayandır, esirgeyendir.*"[3]

"*Mü'minlerin tümünün savaşa çıkmaları gerekmez. Öyleyse onlardan her bir topluluktan bir grup savaşa çıktığında (bir grup da), dinde derin bir kavrayış edinmek ve kavimleri kendilerine geri döndüğünde onları uyarıp-korkutmak için (geride kalabilir). Umulur ki onlar da kaçınıp-sakınırlar.*"[4]

Dr. Ahmed Ğalluş der ki: Şeyh Ali Mahfuz şöyle söyledi: "Hastalıklar bir bedene bulaştığında, o bedenin güzellik ve parlaklığını yok eder. Hatta birçok kez, hastalık kronik ve ağır bir hal almadan gerekli ilaçlar kullanılmadığında bedenlerin ölümüne neden olur. Kalpler de aynen böyledir. Manevî hastalıklar kalbin nurunu söndürür, hatta belki de ölümüne neden olur. Böylece ölü kalp sahibi, doğru

yoldan uzaklaşır, sapkınlıklar içinde bocalar durur. Nefsin hoşlandığı zevklerin peşinden gider, Allah'ın emir ve yasaklarına aldırmadan, her türlü kötülüğü yapmaktan kaçınmaz."

Kalplerin hastalanmasına ve ölümüne neden olan, işte bu tür sınır tanımayan davranışlar ve eylemlerdir. Bu hastalıkların temiz İslam'ın kurallarından başka ilacı ve çaresi yoktur. Bilimsel hutbe ve vaaz karışımlarından elde edilen bu ilaçlar ancak, manevî hastalıkları yok edebilir.[5]

İslam'a davet görevini yerine getirmenin önemi burada açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden fitne ve fesatla dolu bu dünyada yaşayan insanlar, sorumluluklarının bilincinde olan ve rollerinin önemini iyi kavramış samimi davetçilere ihtiyaç duymaktadır. Özellikle düşünce, ekonomi ve hatta askerî alanda batının kölesi durumuna gelmiş İslam dünyası böyle davetçilere daha fazla ihtiyaç duymaktadır.

---

[1] "ed-Da'vetu ile'l-islah", s. 9'dan naklen, Dr. Ahmed Ğalluş, "ed-Da'vetu'l-islamiyye", s. 231.
[2] Bakara, 218.
[3] Nisa, 95-96.
[4] Tevbe, 122.
[5] "Hidayetu'l-mürşidin", s. 69-70'den naklen, a.g.e., s. 232.

DAVETÇİLERİ DAVET GÖREVİNİ YERİNE GETİRMEYE İTEN NEDENLER

Davetin önemini belirten ve insanların davete ihtiyaç duyduklarını açıklayan bu kısa girişin ardından şimdi de davetçiyi, davet görevini yerine getirmeye ve Allah'ın dinini insanlara tebliğ etmeye teşvik eden nedenleri açıklamaya çalışacağım. İşte bu nedenlerden bazıları:

1- İyiliği emretme, kötülükten menetme görevini yerine getirmek

Yüce Allah İslam ümmetinin üstünlüğünü, iyiliği emretme ve kötülükten menetme özelliğine bağlamış ve şöyle buyurmuştur:

"*Siz, insanlar için çıkarılmış hayırlı bir ümmetsiniz; maruf (iyi ve İslam'a uygun) olanı emreder, münker (kötü ve İslam'a muhalif) olandan sakındırır ve Allah'a iman edersiniz.*"[1]

Allah Teâlâ bir başka âyet-i kerimede ise, İslam ümmetinin ilahî cezalardan kurtuluşunun davet görevini yerini getirmeye bağlı olduğunu bildirir ve şöyle buyurur: "*İsrail oğullarından küfredenlere, Davud ve Meryem Oğlu İsa diliyle lanet edilmiştir. Bu, isyan etmeleri ve haddi aşmaları nedeniyledir. Yapmakta oldukları münker (çirkin iş)lerden birbirlerini sakındırmıyorlardı. Yapmakta oldukları şey ne kötü idi!*"[2]

"Sünen-i Ebû Davud"da geçen ve Abdullah b. Mes'ud'dan rivayet edilen bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "İsrail oğulları arasına giren ilk yanlış, onlardan biri günah işleyen birine rastladığında sadece: "Ey filan! Allah'tan kork!" der ve o kişiyi günahıyla baş başa bırakarak, ona mani olmazdı."

Allah Teâlâ bir diğer ayette fısıldaşmalarda iyiliği emretmenin günah olmadığını bize bildirmekte ve şöyle buyurmaktadır:

"Onların 'gizlice söyleşmelerinin' çoğunda hayır yoktur. Ancak bir sadaka vermeyi veya iyilikte bulunmayı ya da insanların arasını düzeltmeyi emredenlerinki başka. Kim Allah'ın rızasını isteyerek böyle yaparsa, artık ona büyük bir ecir vereceğiz."[3]

Bir başka ayette ise, Allah'a davet edenden daha güzel sözlü biri olmadığını bize haber vermektedir:

"*Allah'a çağıran, salih amelde bulunan ve: "Gerçekten ben müslümanlardanım" diyenden daha güzel sözlü kimdir?*"[4]

Kur'an-ı Kerim'de davetin önemini anlatan bu ve benzeri birçok ayet bulunmaktadır. Hz. Peygamberin hadislerinde de bu konu sıkça işlenmektedir. Bu hadislerden sadece bir kaçını örnek olarak zikretmekle yetineceğim.

Abdullah b. Mes'ud (r.a.) anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Allah, benden bir söz işitip onu ezberleyen ve iyi kavrayıp başkasına ileten kulu mutlu etsin. Nice söz aktaran kimse vardır ki, aktardığı sözün derin anlamını bilmez. Nice söz aktaran kimse, sözü, kendisinden daha derin anlayışlı bir kimseye nakleder..."[5]

İbn Mes'ud'dan rivayet edilen bir başka hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Bizden bir şey işitip onu, işittiği gibi başkasına ulaştıran kimsenin Allah yüzünü ak etsin. Sözün ulaştığı nice kimse vardır ki, o sözü, bizzat işitenden daha iyi anlar."[6]

Ebû Hüreyre (r.a.) anlatıyor. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Hidayete davet eden, kendisine tâbi olanların sevabı gibi sevap alır ve onların sevabından hiçbir şey eksilmez. Dalalete davet eden ise, kendisine tâbi olanların günahı gibi günah kazanır ve onların günahlarından hiçbir şey eksil-mez."[7]

İslam'a davetin önemini belirten, iyiliği emretme ve kötülükten menetmeyi teşvik eden bu ve benzeri birçok ayet ve hadis bulunmaktadır. Bu yüzden günah işleyen bir kimseyle karşılaşıp ona mani olmamak ve onu günahıyla baş başa bırakmak, ertesi gün de onunla birlikte yemek, içmek ve muhabbet etmek caiz değildir. Eğer müslümanlar böyle yaparlarsa Allah, İsrail oğullarına yaptığı gibi onların kalplerini birbirine benzetir. İsrail oğullarının durumunu Allah bize şöyle bildirmektedir:

"*İsrail oğullarından küfredenlere, Davud ve Meryem Oğlu İsa diliyle lanet edilmiştir. Bu, isyan etmeleri ve haddi aşmaları nedeniyledir. Yapmakta oldukları münker (çirkin iş)lerden birbirlerini sakındırmıyorlardı. Yapmakta oldukları şey ne kötü idi!. Onlardan çoğunun küfre sapanlarla dost-luklar kurduklarını görürsün. Kendileri için nefislerinin takdim ettiği şey ne kötüdür. Allah onlara gazaplandı ve onlar azapta ebedi kalacaklardır. Eğer Allah'a, Peygambere ve ona indirilene iman etselerdi, onları dostlar edinmezlerdi. Fakat onlardan çoğu fasık olanlardır.*"[8]

Hz. Peygamber de mü'minleri böyle bir durumdan sakındırmakta ve şöyle buyurmaktadır: "Hayır! Allah'a andolsun ki, ya iyiliği emredecek ve kötülükten men edeceksiniz; zalimin elinden tutup ona mani olacak ve onu hakka döndüreceksiniz, ya da siz de haksızlıkta ona yardım etmiş olursunuz."

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"*Mü'min erkekler ve mü'min kadınlar birbirlerinin velileridirler. İyiliği emreder, kötülükten sakındırırlar, namazı dosdoğru kılarlar, zekâtı verirler ve Allah'a ve Resûlüne itaat ederler. İşte Allah'ın kendilerine rahmet edeceği kimseler bunlardır. Şüphesiz Allah, üstün ve güçlüdür, hüküm ve hikmet sahibidir.*"[9]

Hz. Ebû Bekir (r.a.) şöyle söylemiştir:

"Ey insanlar! Sizler, "*Ey iman edenler, üzerinizdeki (yükümlülük) kendi nefislerinizdir. Siz doğru yola erişirseniz, sapan size zarar veremez.*"[10] ayetini okuyorsunuz. Biliniz ki ben, Hz. Peygamberin şöyle söylediğini işittim: "İnsanlar bir kötülük gördüklerinde, eğer onu değiştirmezlerse Allah'ın o toplumun hepsini cezalandırması yakındır."[11] Ebû Davud'un rivayeti ise şöyledir: "İnsanlar eğer bir zalimi görür ve zulmüne mani olmazlarsa, Allah'ın o toplumun hepsini birlikte cezalandırmasından korkulur."

2- Gönüllü olarak sevap kazanma isteği

Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"*Allah'a çağıran, salih amelde bulunan ve: "Gerçekten ben müslümanlardanım" diyenden daha güzel sözlü kimdir?*"[12]

Bu ayet-i kerime, mü'minlerin azimlerini güçlendirmekte, inanan bir kalbi harekete geçirip davet çalışmalarına teşvik etmektedir. Kişiyi sadece Allah'ın rızasını talep ederek davet işine ciddiyetle sarılmaya, Allah'ın vaadini umarak ve büyük bir sevap elde etmek arzusuyla insanlara yararlı olmaya çağırmaktadır.

3- Davetin yayılmasını sağlamak için uygun bir çevre hazırlamak

Çevrenin davetçinin çalışmaları üzerinde büyük bir etkisi olduğu bilinen bir gerçektir. Eğer çevre, İslam davetini kabul etmeye, ilim, iyilik ve erdemlerin yayılmasına hazır bir halde ise, davetçinin çalışmaları daha verimli olacak ve artarak devam edecektir. Davetçi böyle olumlu ve uygun ortamda çalışmalarına daha fazla hız verecektir. Bu aklın kabul ettiği temel gerçeklerden biridir.

Buna Hz. Peygamber ve ashabının hicret ettiği Medine toplumunda yaşanan durumu örnek olarak verebiliriz. Hicretten önce Hz. Peygamber, davet çalışmalarını yürütmek ve uygun bir çevre oluşturmak için buraya bazı sahabilerini göndermiştir. Allah'ın fazlu keremiyle bu sahabilerin yaptıkları çalışmalar meyvesini vermiş ve İslam için uygun bir çevre hazırlanmıştır.

4- İnsanları cehalet ve sapkınlıklardan kurtarma arzusu

Allah'ın dinine bağlı her müslüman, insanları bozulma, çürüme, kargaşa, cehalet ve sapkınlıklardan kurtarmaya çalışır. Çünkü insanların kurtuluşunun sadece Allah'ın geçerli saydığı İslam'a bağlanmakla mümkün olduğunu bilir.

İnsanlara, hayvanlara ve ülkelere gerçek yarar sağlayan dinin İslam olduğuna inanır. Mü'min, insanlar İslam'a bağlı kaldıkça bolluk ve bereketin artacağına, ilahî rahmetin ineceğine ve kötülüklerin azalacağına bütün içtenliğiyle inanır. Allah Teâlâ bu gerçeği bize şu ayetlerle haber verir:

"*İnsanların kendi ellerinin kazandığı dolayısıyla, karada ve denizde fesad ortaya çıktı. Umulur ki, dönerler diye (Allah) onlara yapmakta olduklarının bir kısmını kendilerine tattırmaktadır.*"[13]

"*Eğer onlar (insanlar ve cinler), yol üzerinde 'dosdoğru bir istikamet tuttursalardı', mutlaka biz onlara bol miktarda su içirir (tükenmez bir rızk ve nimet verir)dik.*"[14]

"*Eğer o ülkeler halkı inansalardı ve korkup-sakınsalardı, gerçekten üzerlerine hem gökten, hem de yerden (sayısız) bolluklar (bereketler) açardık.*"[15]

İbn Kesir, "*İnsanların kendi ellerinin kazandığı dolayısıyla, karada ve denizde fesad ortaya çıktı*" ayetini tefsir ederken şunları söyler: "İşledikleri günahlar nedeniyle ürünlerde ve meyvelerde görülebilir bir azalma ortaya çıktı." Ebu'l-Âliye ise âyeti şöyle tefsir eder: "Allah'ın emir ve yasaklarına uymayan kimse, yeryüzünde bozgunculuk (fesad) yapmıştır.

Çünkü yeryüzü ile gökyüzünün salahı ancak Allah'ın emir ve yasaklarına uymakla mümkündür. Bu yüzden bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Yeryüzünde uygulanan bir had[16] halk için, yağmurun kırk gün yağmasından daha hayırlıdır."[17]

Bunun nedeni, Allah'ın koyduğu cezalar uygulandığı zaman, insanlar ilahî yasakları işlemekten çekinirler. Yasakların işlenmemesi ise yeryüzündeki ve gökyüzündeki bolluk ve bereketlerin ortaya çıkmasını sağlar.

Bu yüzden ahir zamanda Hz. İsa (a.s.) yeryüzüne indiğinde toprağa 'bereketlerini çıkar' denilir. Böylece insanların büyük çoğunluğu bu ürünlerden bolca yer, içer ve yaprakları altında gölgelenirler. Yaşanacak bu bolluk, ilahî yasalara uymanın bir sonucu olarak ortaya çıkacaktır. İnsanlar arasında adalet uygulandıkça bolluk ve bereket daha da artacaktır.

Aksi halde tüm varlıklar, ilahî emir ve yasaklara uymayan kimseden eziyet görür. Hz. Peygamber Buhârî ve Müslim'de geçen bir hadis-i şerifte bu gerçeği şöyle ifade eder: "Günahkar kimse öldüğünde bütün insanlar, hayvanlar, ağaçlar ve yerler ondan kurtulup rahata kavuşur…"[18]

Allah Teâlâ, Yasin sûresinde, bir davet olayını bize anlatmaktadır. Bu olayda kavmi tarafından öldürülen davetçinin, ölüm anında bile kavminin iyiliğini ve hidayete ermelerini istediği vurgulanmaktadır. Öldüğü anda gördüklerini kavminin bilmesini ve doğru yola girmelerini temenni etmiştir. Kur'an-ı Kerim'de bu olay şöyle anlatılır:

"*Şehrin en uzak yerinden bir adam koşarak geldi: "Ey kavmim, elçilere uyun" dedi. Sizden ücret istemeyenlere uyun, onlar hidayet bulmuş kimselerdir. "Bana ne oluyor ki, beni yaratana kulluk etmeyecekmişim? Siz O'na döndürüleceksiniz. Ben, O'ndan başka ilahlar edinir miyim ki, Rahman (olan Allah), bana bir zarar dileyecek olsa, ne onların şefaati bana bir şeyle yarar sağlar, ne de onlar beni kurtarabilirler.*

O durumda ise, gerçekten ben apaçık bir sapıklık içinde olmuş olurum. Şüphesiz ben, sizin Rabbinize iman ettim; işte beni işitin. Ona: "Cennete gir" denildi. O da: "Keşke benim kavmim de bir bilseydi" dedi. Rabbimin beni bağışladığını ve beni ağırlananlardan kıldığını."[19]

İbn Kesir, bu ayetleri tefsir ederken şunları söyler: İbn İshak, kendisine İbn Abbas'tan gelen bir habere dayanarak der ki: Davetçi: "*Şüphesiz ben, sizin Rabbinize iman ettim.*" dediğinde, kavmi topluca üzerine atlayarak onu öldürdüler. Bunun üzerine o da: "*Ona: "Cennete gir" denildi.*

O da: "Keşke benim kavmim de bir bilseydi" dedi." Katade der ki: mü'min daima insanların iyiliğini ister. Onları yanlışlıklara sürüklemekten şiddetle kaçınır. O, ölüm anında bile Allah'ın kendisine yaptığı ikramı gördüğünde der ki: "*Keşke kavmim bilseydi, Rabbimin beni bağışladığını ve beni ağırlananlardan kıldığını.*"[20]

Gerçekten her mü'min, sadece insanların değil bütün varlıkların iyiliğini ister. Karşılaştığı sıkıntı ve eziyetler ne olursa olsun, bu isteğinden asla vazgeçmez. Daima fazilet, erdem ve iyiliklerin yayılmasını arzular.

5- Davetin yayılmasını sağlayan araçların kullanılması

Allah'a sonsuz şükürler olsun ki, yaşadığımız bu çağda davetin yayılmasını sağlayan ve iletişimi kolaylaştıran araçlar oldukça fazladır. Bu araçlar hiçbir devirde bu kadar fazla olmamıştı. Bu araçları üç ana grupta toplayabiliriz:

1- Malî araçlar.

2- Bilimsel araçlar. Bu araçların başlıcaları ise şöyle sıralanabilir:

a- Bilimsel kurumlar (üniversite ve enstitüler)

b- Basın-yayın organları

c- Kitaplar

d- Kasetler

e- Konferanslar

f- Paneller

g- Görsel ve işitsel medya (radyo ve TV.)

3- Ulaşım ve iletişim araçları. (Taşıma ve telekomünikasyon hizmetleri)

Şükürler olsun ki, tüm bu araçlar daha önce benzeri görülmemiş bir şekilde bu dönemde kolayca kullanılabilmektedir. Davetçilerin İslam'ı tebliğ etmek ve dünyanın dört bir tarafındaki insanlara Allah'ın dinini ulaştırmak, onları dosdoğru yola iletmek için bu tür araçlardan yararlanmaları ve en güzel şekilde kullanmaları gerekir.

6- Davetçilerin yardımlaşması

Davet çalışmalarının genişlemesi için davetçilerin güç birliği yapmaları ve çalışmalarını koordineli bir şekilde yürütmeleri gerekir. Aralarında sıkı bir işbirliğinin olması ve davet alanında kazandıkları deneyimleri birbirleriyle paylaşmaları zorunludur. Bu işbirliği ve yardımlaşmanın davet hareketi üzerindeki etkisi ve önemi son derece açıktır.

Davetçilerin birbirlerini bilimsel ve maddî alanlarda desteklemeleri ve güçlerini birleştirmeleri, onların kararlılık ve azimlerini daha da arttıracak ve kendilerine manevî güç sağlayacaktır. Allah Teâlâ bize bu yardımlaşmanın örneğini yüce kitabında vermekte ve Hz. Musa'ya hitaben şöyle buyurmaktadır:

""*Firavun'a git, çünkü o azmış bulunmaktadır. Dedi ki: "Rabbim, benim göğsümü aç. Bana işimi kolaylaştır. Dilimden düğümü çöz ki, söyleyeceklerimi kavrasınlar. Ailemden bana bir yardımcı kıl, kardeşim Harun'u. Onunla arkamı kuvvetlendir. Onu işimde ortak kıl, böylece seni çok tesbih edelim. Ve seni çok zikredelim.*"[21]

Bir başka ayette ise Hz. Musa şöyle söyler:

“*Dedi ki: “Rabbim, gerçekten ben onlardan bir kişi öldürdüm, beni öldürmelerinden korkuyorum. Ve kardeşim Harun; dil bakımından o benden daha düzgün konuşmaktadır, onu da benimle birlikte bir yardımcı olarak gönder, beni doğrulasın.*

Çünkü onların beni yalanlamalarından korkuyorum. (Allah) dedi ki: “Pazunu kardeşinle pekiştirip güçlendireceğiz; sizin ikinize de öyle bir 'güç ve yetki' vereceğiz ki, ayetlerimiz sayesinde size erişemeyecekler. Siz de, size uyanlar da galip olanlarsınız.”[22]

Allah davetçilerin yardımlaşmasını Yasin sûresinde ise şöyle anlatır:

“*Hani biz onlara iki (elçi) göndermiştik, fakat onlar ikisini yalanlamışlardı. Biz de (iki elçiyi) bir üçüncüyle destekledik; böylece dediler ki: “Şüphesiz biz, size gönderilmiş elçileriz. Dediler ki: “Siz, bizim benzerimiz olan bir beşerden başkası değilsiniz. Rahman (olan Allah) da herhangi bir şey indirmemiştir. Siz, yalnızca yalan söylemektesiniz.*”[23]

Bu ayetlerin de işaret ettiği gibi davetçilerin birbirleriyle yardımlaşması ve güç birliği yapmaları, davetin başarılı olmasında, güçlenmesinde ve amacına ulaşmasında büyük bir etkiye sahiptir.

7- Fikrî çatışmalar ve yıkıcı davetler

Hidayet nuru etrafa ışık saçmaya başladığından beri İslam düşmanları, bu ışığı söndürmeye ve onu yok etmeye çalışmışlardır.

Ancak günümüze kadar devam eden ve bundan sonra da devam edeceği kesin olan bu çalışmalar kayda değer bir sonuç vermemiştir. İslam karşıtlarının İslam’la ve müslümanlarla mücadele metotları çok çeşitlilik göstermiştir.

Bu kimseler inkarcı ve bozuk düşüncelerini yaymak için birçok İslam ülkesinde kendilerine uygun ortam bulabilmişlerdir. Bu ülkelerin içinde bulundukları kötü ekonomik şartları ve vatandaşların bilgisizlik, cehalet ve ihtiyaçlarını fırsat bilerek kendi batıl düşüncelerini yaymaya çalışmışlardır. Birçoğumuz onların yazılı, görsel ve işitsel basın organlarını kendi çirkin amaçları için kullandığını görmekteyiz.

Aynı çevreler bu amaçla ülke içi geziler düzenlemekte, kulüpler açmakta, eğitim kurumları ve hastaneler inşa etmektedirler. Müslümanları saptırmak ve onları dinlerinden uzaklaştırmak için yapılan tüm bu çalışmalar, bir program çerçevesinde yürütülmekte ve bunun için yüklü bir bütçe ayrılmaktadır.

Sömürgeci emellerini gerçekleştirme amacı taşıyan bu çalışmaların başında, bu ülkelerdeki İslamî düşünce ve bilinçlendirme hareketini etkisiz kılmak, direncini kırmak, müslüman-ların dinlerini savunmalarına engel olmak ve onları batı düşüncesinden etkilenmeye ve bunu kabul etmeye zorlamak gelmektedir.

Çünkü bu kimseler, İslam’ın gerçek anlamıyla müslü-manlar arasında yerleşmesi durumunda müslümanların daha önce olduğu gibi tekrar güçleneceğini, eski ihtişamlarına yeniden kavuşacaklarını, yeryüzünün doğusunda ve batısında yeniden fetihlere çıkacaklarını, bütün ülkelerin ve halkların onlara boyun eğeceğini ve kendi sömürgeciliklerinin tamamen ortadan kalkacağını çok iyi bilmektedirler.

Yüce Allah’tan bunu, samimi, dürüst, inanç ve metotları doğru, insanlara her halükarda tavsiyelerde bulunan davetçilerin elleriyle gerçekleştirmesini diliyoruz. Çünkü O, her şeye kadir olduğu gibi bu dileğimizi de gerçekleştirmeye kadirdir.

8- Peygamberlerin ve samimi davetçilerin biyografilerini okumak

Peygamberlerin ve Allah yolunda mücadele eden samimi davetçilerin biyografilerini okumak, davetçinin azim ve kararlılığını daha da pekiştirir; davet görevine ciddiyetle sarılmasını sağlar.

Davet yolunda karşılaştıkları zorluklara karşı sabreden; Allah'ın dinini insanlara ulaştırmak ve hakkı ayağa kaldırmak için sıkıntılara katlanan davetçi ve peygamberlerin hikayelerini okumak, her davetçi için bir ilham kaynağıdır.

Allah'ın dinini insanlara açıklamak uğruna bu kimselerin karşılaştıkları zorluk, sıkıntı ve acılar, davetçilerin karşılaştıkları zorluklara karşı direnmeleri için bir teselli ve dayanma kaynağı olur. Daha kararlı bir şekilde ve daha fazla çaba harcayarak, yılmadan, hiçbir bıkkınlık ve gevşeklik göstermeden yollarına devam etmelerine yardım eder.

Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de bizlere, azim sahibi peygamberlerin zorluklar karşısında nasıl sabrettiklerini haber vermekte, böylece Hz. Peygamberi teselli ederek ona, bu peygamberlerin sabrettiği gibi sabretmesini öğütlemekte ve şöyle buyurmaktadır:

"*Peygamberlerden azim sahiplerinin sabrettikleri gibi, artık sen de sabret.*"[24]

"*Andolsun senden önce de peygamberler yalanlandı; onlara yardımımız gelinceye kadar yalanlandıkları ve eziyete uğratıldıkları şeye sabrettiler. Allah'ın sözlerini (vaadlerini) değiştirebilecek yoktur. Andolsun, gönderilenlerin haberlerinden bir bölümü sana da geldi.*"[25]

Sahabîlerden Habbab b. Eret (r.a.) anlatıyor: Allah Resûlü'nün hırkasını yastık yaparak Kabe'nin gölgesinde oturduğu bir sırada yanına gelerek ona şikayette bulunduk ve: Ey Allah'ın Resûlü! Bizim için günahlarımızın bağışlanmasını dilemeyecek misin? Bizim için hala Allah'a dua etmeyecek misin? dedik.

Bunun üzerine Allah Resûlü, yerinden doğrularak şöyle buyurdu: "Sizden öncekilerden mü'min bir kişi yakalanıp getirilir ve onun için kazılmış bir çukura konulurdu. Ardından testere getirilir ve başından ikiye biçilirdi. Fakat bu işkence bile onu dininden döndüremezdi.

Bir başka mü'min, demir taraklarla etleri kemiklerinden ayrılır ama o, yine de dininden dönmezdi. Andolsun ki, Allah kesinlikle dinini tamamlayacaktır. Öyle ki, Sana'dan binen bir kişi Hadramevt'e kadar gidecek, Allah'tan başka ya da kuzunun kurttan korkması dışında hiç kimseden korkmayacaktır. Ancak sizler, acele ediyorsunuz."[26]

9- Allah'ın beraberliğini, yardımını ve Allah'a davetin faziletini düşünmek

Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'in birçok yerinde bizlere, davetin üstün bir eylem olduğunu, kendisinin davet edenlerle birlikte olduğunu ve onlara yardım edeceğini bildirmektedir. Biz burada söz konusu ayetlerden sadece birkaçını zikredeceğiz:

"*Şüphe yok Allah, korkup sakınanlarla ve iyilik edenlerle beraberdir.*"[27]

"*Allah'a davet eden, salih amelde bulunan ve: "Gerçekten ben müslümanlardanım" diyenden daha güzel sözlü kimdir?*"[28]

"*Dediler ki: "Rabbimiz, biz gerçekten, onun bize karşı 'taşkın bir tutum takınmasından' ya da 'azgın davranma-sından' korkmaktayız. Dedi ki: "Korkmayın, çünkü ben sizin-le birlikteyim; işitmekteyim ve görmekteyim.*"[29]

"*Siz ona (peygambere) yardım etmezseniz, Allah ona yardım etmiştir. Hani kâfirler ikiden biri olarak onu (Mekkeden) çıkarmışlardı; ikisi mağarada olduklarında arkadaşına şöyle diyordu: "Hüzne kapılma, elbette Allah bizimle beraberdir." Böylece Allah ona 'huzur ve güvenlik duygusunu' indirmişti, onu sizin görmediğiniz ordularla desteklemiş, küfre sapanların da kelimesini (küfür çağrılarını) alçaltmıştı. Oysa Allah'ın kelimesi ise, yüce olandır. Allah üstün ve güçlü olandır, hüküm ve hikmet sahibidir.*"[30]

"*İman etmekte olanlara yardım etmek ise, bizim üzerimizde bir haktır.*"[31]

Allah'a davetin üstünlüğünü anlatan birçok hadis-i şerif de bulunmaktadır. Bu hadislerden sadece bir iki tanesini zikretmekle yetineceğiz.

Abdullah b. Abbas, rivayet ettiği bir hadiste Hz. Peygamberin kendisine öyle tavsiyede bulunduğunu anlatır: "Allah'ın sınırlarını koru ki, O da seni korusun. Allah'ın sınırlarını muhafaza et, O'nu yanında bulursun. Bir şey dilediğinde Allah'tan dile. Bir yardım istediğinde Allah'tan iste.

Bil ki, tüm insanlar sana bir yarar sağlamak için bir araya gelseler, Allah'ın sana yazdığından başka hiçbir yarar sağlayamazlar. Ve yine bil ki, tüm insanlar sana bir zarar vermek için bir araya gelseler, Allah'ın sana yazdığından başka sana hiçbir zarar veremezler. Kalemler kaldırıldı, sayfalar dürüldü."[32]

İmam Ahmed ve Ebû Ya'la'nın rivayeti ise şöyledir: "Allah'ın sınırlarını koru, O'nu önünde bulursun. Bollukta Allah'ı tanı ki, O da sıkıntıda seni tanısın. Bil ki, başına gelen musibet senin doğruluktan ayrılman ya da hata yapman için değildir. Bil ki, sabırla birlikte zafer, zorlukla birlikte kolaylık ve sıkıntının ardından kurtuluş vardır."

Şüphesiz kim Allah'la birlikte olur ve O'nun yolunda yürürse, Allah da onunla birlikte olur ve onu korur. İbn Receb der ki: Katade şöyle söyledi: "Allah'a karşı gelmekten sakınan kimse, Allah'la birlikte olur. Allah kiminle beraber olursa, mağlup edilemeyen topluluk, uyumayan muhafız ve sapmayan mürşit o kimsenin yanında demektir"

İlk dönem mü'minlerden bazıları, din kardeşlerine şöyle mektup yazmışlardır: "Eğer Allah seninle birlikte ise, artık kimden korkuyorsun? Şayet Allah senin karşında ise, artık kimden yardım dilenebilirsin ki?"

Allah'ın kitabından, Resûlü'nün hadislerinden ve ilk dönem mü'minlerin sözlerinden aktardığımız bu metinleri okuyan ve düşünen her davetçi, samimi olduğu takdirde Allah'ın kendisiyle birlikte olacağına, kendisine yardım edeceğine, insanlardan gelebilecek kötülüklerden kendisini koruyacağına bütün kalbiyle ve içtenliğiyle inanır.

Hiçbir kuşku duymadan bu şekilde kesin inanan, Allah'ın dininin gereklerini yerine getiren, bunları benliğiyle özdeşleştiren ve insanları buna davet eden davetçi elbette amacına ulaşacaktır.

Kendisinden önce yaşamış samimi davetçilerin ve peygamberlerin yaşam biçimlerini ve tutumlarını okuyan, Allah yolunda çaba harcayan ve insanları O'na davet eden Allah dostlarından meydana gelen olağanüstülükleri (kerametleri) düşünen davetçinin kendisine olan güveni daha da artar.

Açık bir yüreklilikle davet görevini daha iyi yapmaya ve bu uğurda daha fazla gayret göstermeye çalışır. Böylece Allah'ın yardımını ve desteğini kazanır, dünya ve ahirette güzel bir sona kavuşur.

10- Davetçinin, davet edeceği toplumun yapısını, geleneklerini ve onlar üzerinde ne kadar etkili olabileceğini bilmesi

Davetçinin, başarılı olması ve yoluna devam edebilmesi için davet edeceği toplumun örf ve âdetlerini, gelenek ve göreneklerini, görüş ve düşüncelerini bilmesi zorunludur. Çünkü davet edilecek toplumun yapısını ve âdetlerini bilmek, düşünce biçimlerini ve görüşlerini tanımak, davet için nasıl bir üslup ve metodun izlenmesi gerektiği konusunda davetçiye yardımcı olur. Böylece davetçi, yapacağın davetin başarılı olmasına zemin hazırlamış olur.

Örneğin; davetçi, bir grup insan arasında İslam'a muhalif kötü bir örf ve âdetin yerleşik olduğunu gördüğünde, bu âdeti değiştirmek ve onları bundan vazgeçirmek için, bu insanlar üzerinde etkili oluncaya kadar sabırlı, kararlı ve aceleci olmayan hikmetli bir üslup izlemelidir.

Davette izlenecek böyle bir metod, insanların bu kötü âdeti bırakmalarına ve ondan nefret etmelerine neden olacaktır.

---

[1] Al-i İmran, 110.
[2] Maide, 78-79.
[3] Nisa, 114.
[4] Fussilet, 33.
[5] Bu hadisi İmam Şafii nakletmiştir. Elbani, bu hadis hakkında der ki: "İmam Şafii bu hadisi, müsned ve sünenlerden derlediği kitabında 1/14, sahih senetle rivayet eder." İmam Ahmed, Tirmizi, Ebû Davud, İbn Mace, Darimî ise "el-Mişkat"ta olduğu gibi Zeyd b. Sabit'ten rivayet ederler. Elbani, bu hadisin senedinin sahih olduğunu belirtir; İbn Hacer ve diğerlerinin de bu hadisi sahih olarak kabul ettiklerini söyler.
[6] Tirmizi ve Elbani, bu hadisin sahih olduğunu söyler.

[7] Müslim ve diğerleri.
[8] Maide, 78-81.
[9] Tevbe, 71.
[10] Maide, 105.
[11] İbn Mace ve Tirmizi. Tirmizi, hadisi sahih kabul eder.
[12] Fussilet, 33.
[13] Rum, 41.
[14] Cin, 16.
[15] A'raf, 96.
[16] Had, Allah'ın koyduğu cezai müeyyide. Çev.
[17] Ebû Davud.
[18] es-Sabuni, "Muhtasaru İbn Kesir", 3/57.
[19] Yasin, 20-27.
[20] A.g.e., 3/159-160.
[21] Taha, 23-34.
[22] Kasas, 33-35.
[23] Yasin, 14-15.
[24] Ahkaf, 35.
[25] En'am, 34.
[26] Bûhâri.
[27] Nahl, 128.
[28] Fussilet, 33.
[29] Taha, 45-46.
[30] Tevbe, 40.
[31] Rum, 47.
[32] Tirmizi, "Bu hadis hasen sahihtir" der.

DAVETÇİNİN ALLAH'LA VE İNSANLARLA İLİŞKİSİ

Davetçinin davet görevini yaparken kendisine yardımcı olacak bazı nedenleri bu şekilde kısaca açıkladıktan sonra şimdi de davetçide bulunması gereken bazı özelliklerden söz edeceğiz. Bu özellikleri iki başlık atında ele alacağız:

1- Davetçinin Allah'la ilişkisi.

2- Davetçinin insanlarla ilişkisi.

1- Davetçinin Allah'la ilişkisi

Davetçide bulunması gereken ve davet sırasında kendisine yardım edecek en önemli desteklerden biri de davetçinin, Allah'la olan ilişkisini güçlendirmesidir.

Davetçi kesin bir bilgi ve güçlü bir imanla Allah için kalbinden her şeyi atmalı, O'na sıkı bir şekilde bağlanmalı, Allah'tan ve Resûlü'nden gelen her şeyi, şüphe duymadan ve hiçbir sıkıntı yapmadan tam bir teslimiyetle kabul etmelidir.

Böylece yapmakta olduğu davetin, köklü bir inançtan ve güçlü bir Allah ilişkisinden doğduğunu çevresine ispat etmelidir. Bu davetin, tüm varlıkların yaratılış amacı olan Allah'a kulluğu gerçekleştirmek için yapıldığını insanlara hatırlatmalıdır. Allah Teâlâ bu amacı, şu ayette açık bir şekilde ifade etmektedir:

"*Ben, cinleri ve insanları, yalnızca bana ibadet etsinler diye yarattım.*"[1]

Bir başka ayette ise peygamberlerin gönderiliş amacının, insanların Allah'a kulluk etmelerini sağlamak ve azgınların peşlerinden gitmelerine mani olmak olduğu belirtilmiştir:

"*Andolsun, biz her ümmete: "Allah'a kulluk edin ve tağuttan kaçının" (diye tebliğ etmesi için) bir peygamber gönderdik.*"[2]

Bir başka ayet-i kerimede, gönderilen her peygamberin, toplumlarına şöyle hitap ettiği belirtilir:

"*Ey kavmim, Allah'a kulluk edin, sizin O'ndan başka ilahınız yoktur.*"[3]

O halde yüce Yaratıcıya inanmak ve O'na teslim olmak, hiçbir ortak koşmadan yalnızca O'na kulluk etmeyi zorunlu kılar. Çünkü kulluk, insan ile Allah arasındaki en güçlü bağdır. Bunun dışında hiçbir bağ veya araç yoktur.

Allah, kullarına çok yakındır. Bu yakınlık için hiçbir aracıya ihtiyaç duymaz. Davetçi, daima bu gerçeğin bilincinde olmalı ve O'nu aklından hiç çıkarmamalıdır. Bu yüzden tam bir içtenlikle O'na ibadet etmeli, bütün kalbiyle ve samimiyetiyle O'na yönelmelidir.

Hiçbir şüphe duymadan kesin olarak bilmelidir ki, Allah'a ibadet, ruhun temel gıdasıdır. İbadet ile insanın manevi derecesi yükselir, kişiliği güçlenir ve gelişir. İbadet, insana Allah'ın gücünü, otoritesini ve yüceliğini hatırlatır; davetçiyi güzel ahlaka sevk eder ve insanlarla iyi ve saygılı ilişkiler kurmasını sağlar. İşte ibadetin gizli gerçeği burada ortaya çıkmaktadır.

Örneğin namaz kılmayı ele alalım. Allah Teâlâ, Kur'an-ı Kerim'in birçok yerinde namazın dosdoğru kılınmasını emretmektedir. Namazın dosdoğru kılınması, onu gelişi güzel ve dikkat etmeden kılmanın ötesinde bir durumdur.

Çünkü namazı dosdoğru kılmak, onu itina ve özenle kılmak demektir. Edep ve âdâbına uyarak, okunan ayet ve duaların anlamlarını düşünerek ve bunları hissederek kılmak demektir. Allah Teâlâ işte böyle bir namaz kılmayı bize emretmektedir.

Bu şekilde kılınacak bir namaz ancak kişi üzerinde beklenilen etkiyi gösterebilir ve meyvesini verir. Böyle bir namaz ancak kişi üzerinde olumlu etkiler bırakır ve onu fenalıklardan ve kötülüklerden alıkoyabilir. Mü'min, meyvelerini hissettikten sonra gerçekten dosdoğru namaz kıldığını anlayabilir.

Namazın etki ve faydası, tam bir samimiyet ve içtenlikle kılındıktan sonra ancak gerçekleşir. Samimiyet ve ihlas aynı zamanda kulun Allah'ın beraberlik ve birlikteliğini güçlü bir şekilde hissetmesini sağlar. Allah, kendisine ibadet eden kullarla birlikte olduğunu bize şöyle haber vermektedir:

"*Senin içinde olduğun herhangi bir durum, onun hakkında Kur'an'dan okuduğun herhangi bir şey ve sizin işlediğiniz herhangi bir iş yoktur ki, ona (iyice) daldığınızda, biz sizin üzerinizde şahidler durmuş olmayalım. Yerde ve gökte zerre ağırlığınca hiç bir şey Rabbinden uzakta (saklı) kalmaz. Bunun daha küçüğü de, daha büyüğü de yoktur ki, apaçık bir kitapta (kayıtlı) olmasın.*"[4]

Bir başka ayette ise şöyle buyurulur:

"*Allah onlara: "Gerçekten ben sizinle birlikteyim. Eğer namazı kılar, zekâtı verir, peygamberlerime inanır, onları savunup-desteklerseniz ve Allah'a güzel bir borç verirseniz, herhalde sizin kötülüklerinizi örter ve sizi gerçekten, altından ırmaklar akan cennetlere sokarım. Bundan sonra sizden kim inkâr ederse, cidden dümdüz bir yoldan sapmıştır.*"[5]

Bûhâri ve Müslim'de geçen kutsi bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber, Allah Teâlâ'nın şöyle buyurduğunu söyler: "Ben, kulumun beni zannettiği gibiyim. Beni andığında onun yanında olurum. Eğer beni içinden anarsa ben de onu içimden anarım. Eğer beni bir topluluk içinde anarsa, ben de onu daha hayırlı bir topluluk içinde anarım…"

Elbette Allah'a ibadet sadece namaz, oruç, zekat ve hac gibi dinin temel ibadetleriyle sınırlı değildir. Müslüman, hayatının her alanında Allah'a ibadet etme gayreti içinde olmalıdır. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"*De ki: "Şüphesiz benim namazım, ibadetlerim, dirimim ve ölümüm alemlerin Rabbi olan Allah'ındır. O'nun hiçbir ortağı yoktur. Ben böyle emrolundum ve ben müslüman olanların ilkiyim.*"[6]

Bu ayetin işaret ettiği gibi Allah Teâlâ, müslümanların bütün sözlerinde, fiillerinde, hareket ve davranışlarında kendisine ibadet etmeyi amaçlamalarını istemektedir. Otururken, kalkarken, toplu olarak buluşurken, geçimini sağlamak için çalışırken ve aile içi yardımlaşırken, tüm bunların Allah'a kulluk bilinci ile yapılması istenmektedir.

Mü'minin böyle bir anlayışla hareket etmesi ve bunu gerçekleştirebilmesi onu ihsan derecesine ulaştıracaktır. İbadeti bu şekilde anlayan ve böyle yüksek bir düzeye ulaşmış olan mü'minin Allah'ın emir ve yasaklarının dışına çıkması mümkün değildir.

Böyle bir mü'min, daima Allah'ın emirlerini yerine getirmeye ve çizdiği sınırlara yaklaşmamaya gayret eder; bilinçli olarak her halükarda insanlara iyilik yapmayı ve fenalıklardan uzak durmayı tavsiye eder.

Allah'la kurduğu bu doğru ve güçlü ilişki sayesinde mü'minin inancı ve kendisine olan güveni artar, takip ettiği yolun doğruluğundan asla kuşku duymaz. Başka insanların da bu yola girmesi için daha fazla çaba harcar.

2- Davetçinin insanlarla ilişkisi

Davetçinin, davetinde başarılı olabilmesi ve görevini istenilen şekilde yerine getirebilmesi için insanlarla iyi ve güzel ilişkiler kurması zorunludur. Çünkü yapacağı davet bu insanlara yönelik olacaktır. Davetin yayılması ve amacına ulaşması, öncelikle Yüce Allah'a, sonra da bu insanların yapacakları çalışmalara bağlıdır.

Davetçi aynı zamanda insanlardan uzak durmayan, içtenlik ve samimiyetle onlarla sohbet edip kaynaşan, acılarına ve sevinçlerine ortak olan, anlayış ve yaşantısı ile dikkatleri üzerine çeken ve onların takdirlerini kazanan biri olmalıdır.

Bu özelliklere sahip olan bir davetçi, bulunduğu toplumda iyi bir örnek olur ve onlara rehberlik eder. Biz burada davetçinin insanlarla ilişkisini iki yönde ele alacağız:

a- Davetçinin toplumu tanıması ve takdirlerini kazanması

Davetçinin, bütün insanların tek bir unsurdan yaratıldığını ve hepsinin aynı kaynaktan türediğini belirten şu ayeti aklından hiç çıkarmaması gerekir:

"*Ey insanlar, eğer dirilişten yana bir kuşku içindeyseniz, gerçek şu ki, biz sizi topraktan yarattık, sonra bir damla sudan, sonra bir alaktan (embriyo), sonra yaratış biçimi belli belirsiz bir çiğnem et parçasından; size (kudretimizi) açıkça göstermek için.*"[7]

Dolayısıyla bütün insanların aslı aynıdır ve topraktan yaratılmışlardır. Tek bir ataları vardır, o da Hz. Adem (a.s.)'dır. Bu yüzden aralarında hiçbir üstünlük yoktur. Tek üstünlük ölçüsü, insanların Allah'ın emirlerine ve koyduğu sınırlara uyma derecesidir. Herhangi bir renk veya ırk, insanların üstünlüğüne gerekçe olamaz.

Her insanın ayrı bir özelliğe sahip olması, farklı renk ve ırklara mensup olması Allah'ın insanlar üzerindeki gücünün bir göstergesidir. İnsanların inançlı olması, farklı yetenek ve zekalara sahip olması veya çeşitli toplumsal eğilimlere yönelmesi, Allah'ın varlıklar için koyduğu yasaların bir gereğidir.

Toplumlarda bu ve benzeri farklılıklar önem kazanabilir, ancak bunlar, hiçbir zaman bir üstünlük gerekçesi yapılmamalıdır. Davetçi, bu tür farklılıkları davet yararına kullanmalı ve çevresinde iyi bir izlenim bırakmalıdır. Fakat hiçbir zaman bu farklılıkları, başkasının hakkını çiğnemek ve üstünlük taslamak için kullanmamalıdır.

Böyle bir anlayış, davetçinin insanlar arasında ayırım yapmasına ve bir grup insanı davet edip diğerlerinden yüz çevirmesine engel olur; davetini bütün insanlara ulaştırmasına yardım eder. Zenginlik ve soyluluk gibi nedenlerle insanları ayırıma tâbi tutmaz. Her insanın hakkına ve onuruna saygı duyar.

Güçlüyü davet edip, güçsüzü davet etmekten kaçınmaz. Zengine ilgi gösterip yoksuldan yüz çevirmez. Davetini erkeklere yapıp, kadın ve çocukları ihmal etmez. Kısaca Allah'a davet genel olup, dilleri, ırkları, renkleri ve konumları ne olursa olsun bütün insanlara yapılmalıdır. Herkes bu davete muhtaçtır.

Bu konuda Yüce Allah Hz. Peygambere (dolayısıyla bütün davetçilere) yol göstermektedir. Allah Teâlâ, Hz. Peygamberin toplumunun ileri gelenlerini davet ettiği bir sırada gözleri görmeyen Abdullah b. Ümmü Mektum'un gelip bir şeyler sormasından duyduğu rahatsızlığı kınamış ve şöyle buyurarak ona yol göstermiştir:

"*Surat astı ve yüz çevirdi; Kendisine o âmâ geldi diye. Nereden biliyorsun; belki o, temizlenip-arınacak? Ya da öğüt alacak; böylelikle bu öğüt kendisine yarar sağlayacak. Fakat kendini müstağni (hiçbir şeye ihtiyacı olmayan) gören ise, İşte sen, ona yöneliyorsun. Oysa, onun temizlenip-arınmasından sana ne? Ama koşarak sana gelen ise, ki o, 'içi titreyerek korkar' bir durumdadır; Sen ona aldırış etmeden oyalanıyorsun.*"[8]

Yüce Allah'ın bu ayetlerde, davranışı nedeniyle Hz. Peygamberi kınaması, "insanları mertebe ve konumlarına göre ağırlayın, her insana içinde bulunduğu duruma göre muamele edin" hadisi ile çelişmemektedir. Bu ayetlerde kastedilen anlam, biri adına başkasının hakkını çiğnememek ve haksızlık etmemektir.

Hz. Peygamberin gözleri görmeyen âmâ sahabeden yüz çevirerek toplumun ileri gelenlerine yönelmesi ve hidayet bulmaları umuduyla onlarla sohbet etmeye devam etmesi, Allah tarafından azarlanmaya neden olmuştur.

Dolayısıyla davetçinin insanlarla sosyal statülerine ve zeka düzeylerine uygun bir ilişki kurması gerekir. Hepsine eşit davrandığını onlara hissettirmelidir. Fakat insanlarla ilişki kurma üslubu ve davranış tarzı, onların durumlarına, anlayış ve zekalarına göre farklılık gösterebilir. Bireylere ve gruplara kendisini ve davetini sevdirecek, kendisiyle dost olup davetini kabul etmelerini sağlayacak

davranışlarda bulunabilir. Davetini kabul ettirebilmek için güven ve sevgi esasına dayalı dostluklar kurabilir.

Özetle davetçinin aşağıdaki hususlara dikkat etmesi gerekir:

1- Davetçinin, tüm insanların Adem (a.s.)'dan, Adem (a.s.)'ın da topraktan yaratıldığı gerçeğini bilerek, herkese eşit davranması. Davetçi, Yüce Allah'ın şöyle buyurduğunu aklından hiç çıkarmamalıdır:

"*Ey insanlar, gerçekten, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizle tanışmanız için sizi halklar ve kabileler (şeklinde) kıldık. Hiç şüphesiz, Allah katında sizin en üstün (kerim) olanınız, takvaca en ileride olanınızdır. Hiç şüphe yok Allah, bilendir, haber alandır.*"[9]

"Sahih-i Müslim"de geçen ve Iyad b. Himar'dan rivayet edilen bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Yüce Allah bana şöyle vahyetti: Alçak gönüllü olunuz. Kimse kimseye üstünlük taslamasın; kimse kimsenin hakkını çiğnemesin."

İmam Ahmed'in "Müsned"inde, Beyhaki'nin "Şuabu'l-iman" adlı kitabında geçen ve el-Elbani'nin sahih kabul ettiği Ukbe b. Amir'den rivayet edilen bir hadiste Hz. Peygamber şöyle buyurur: "Kimse soya (nesebe) küfür etmesin. Çünkü hepiniz Adem'in soyundansınız. Dinî emir ve yasaklara bağlılık dışında kimsenin kimseye üstünlüğü yoktur."

2- İnsanların yetenek, zeka, beden ve sosyal statülerde birbirlerinden farklı oldukları bilinen bir gerçektir. Buna göre:

a- Bu farklılıklar, davetin insanlardan bir kesime yapılıp diğerlerine yapılmamasına gerekçe yapılmamalıdır.

b- İnsanların layık oldukları ve hak ettikleri konumlar gözetilerek bu farklılıklar dikkate alınmalı, kimsenin hakkına tecavüz etmek için gerekçe yapılmamalıdır. Bu farklılıklarla müslümanlara yarar sağlanmaya çalışılmalıdır. Hz. Peygamberin Mekke'nin fethi sırasında Kureyşli lider Ebû Süfyan'a davranışı her davetçi için örnek olmalıdır.

Hz. Peygamber, yaptığı bütün kötülüklere rağmen burada Ebû Süfyan'ı ağırlamış, ona saygı göstermiş, onun evine girenlerin Kâbe'ye sığınanlar gibi güvende olacağını ilan etmiştir. Çünkü Allah Resûlü, bu tür davranışların sevginin yayılmasını ve kalplerin kaynaşmasını sağlayacağını çok iyi bilmekteydi.

3- Davetin tüm insanlara yönelik evrensel bir davet olduğu gerçeği unutulmamalıdır. Davetçi, yaptığı davetten sonuç elde etmekten sorumlu değildir. Bu yüzden ne kendisine, ne de başkasına zarar vermemelidir. Ancak davetin iyi sonuçlar doğurması için gerekli çabayı harcamalıdır. İnsanların, davetini kabul edebileceği üslupları kullanmalı, onlara gereken ilgiyi ve sevgiyi göstermelidir.

4- Müslüman olsun ya da olmasın bütün insanlar davete ve tebliğe ihtiyaç duyarlar. Müslüman olmayanlara doğru yolu göstermek; müslüman olanlara da hidayetlerini arttırmak, imanlarının güçlenmesini ve kalplerine iyice yerleşmesini, doğru bir metotla eğitilmelerini ve Hz. Peygamberin sünnetine bağlı kalmalarını sağlamak için davet yapılmalıdır.

b- Davetçinin topluma örnek ve öncü olabilecek liyakatte olması

Davetçinin böyle bir mertebeye ulaşabilmesi için kendisinde birtakım niteliklerin bulunması gerekir. Bu niteliklere sahip olduğu zaman ancak toplumda örnek ve öncü bir konuma gelebilir ve yapacağı davette başarılı olabilir. Bu nitelikleri şöyle sıralayabiliriz:

1- Samimiyet ve dürüstlük

Davetçinin samimi ve dürüst bir kişiliğe sahip olması, davetinde başarılı olmasını sağlar; amacına ulaşmasına yardım eder. İnsanları davet etmeye devam etmesini ve bu uğurda karşılaşabileceği sıkıntılara katlanmasını sağlar. Samimi ve dürüst olmanın etkisini başlıca şu üç alanda görebiliriz:

A- ALLAH’IN ÖZEL BERABERLİĞİ

Yüce Allah birçok ayet-i kerimede söz ve eylemlerinde samimi ve dürüst olanlarla, iyilik edenlerle ve sabredenlerle beraber olduğunu, onları gözeteceğini, koruyacağını, yardım edeceğini ve onları başarılı kılacağını bize haber vermekte ve şöyle buyurmaktadır:

“*Şüphe yok ki Allah, korkup sakınanlarla ve iyilik edenlerle beraberdir.*”[10]

“*Bilin ki, gerçekten Allah takva sahipleriyle beraberdir.*”[11]

“*Hidayeti bulmuş olanlara gelince; (Allah,) onların hidayetlerini arttırmış ve onlara takvalarını vermiştir.*”[12]

B- İNSANLARIN SEVGİSİNİ KAZANMAK

Sağlam bir iman ve tam bir teslimiyetle Allah’a bağlanmak ve içtenlikle O’na ibadet etmek, insanların sevgisini kazanmayı sağlar. İnsanın imanı arttıkça, Allah’la ilişkisi güçlendikçe Allah’a daha fazla yakın olur ve Allah’ın sevgili kullarından biri haline gelir. Yüce Allah şöyle buyurur:

“*İman edenler ve salih amellerde bulunanlara gelince ise, Rahman (olan Allah), onlar için bir sevgi kılacaktır.*”[13]

Fudayl b. Iyad, ayette geçen “vudd / sevgi” sözcüğünü içten ve samimiyetle yapılan salih amel olarak tefsir eder.

Bûhâri ve Müslim’de geçen bir hadis-i şerifte ise Hz. Peygamber şöyle buyurur: “Allah bir kulu sevdiği zaman Cebrail (a.s.)’ı çağırır ve: Ey Cebrail! Ben falan kişiyi seviyorum, sen de onu sev, der. Bunun üzerine Cebrail (a.s) o kişiyi sever ve gökyüzünde bulunanlara seslenerek: Allah falan kişiyi seviyor, siz de onu seviniz, der. Gökyüzünde bulunanlar da o kişiyi sever... Sonra o kişinin sevgisi yeryüzüne iner.”

İbn Kesir, “Tefsir”inde Katade’nin “*İman edenler ve salih amellerde bulunanlara gelince ise, Rahman (olan Allah), onlar için bir sevgi kılacaktır*” ayetini “Onun sevgisini iman ehlinin kalplerine yerleştirir.” şeklinde tefsir ettiğini ve şöyle dediğini nakleder: Herem b. Hayan’ın şöyle dediği bize anlatıldı:

“Allah, tüm içtenlik ve samimiyetiyle kendisine yönelen kuluna, mü’minlerin kalplerini, sevgi ve merhametlerini ona yönlendirmekle karşılık verir.” Bir başka rivayette Katade, Hz. Osman’ın şöyle dediğini nakleder: “Allah, bir iyilik ya da kötülük işleyen kimsenin üzerinde bu amelinin etkisini mutlaka gösterir.”

İbn Receb ise şöyle söyler: “Gizlilikte yapılan ibadet, imanın kemale erdiğini gösteren bir işarettir. Allah’ın mü’minlerin kalplerini bu kimselere yönlendirmesinde bu tür ibadetlerin büyük etkisi vardır. Bir hadis-i şerifte şöyle buyurulmaktadır: “Allah, kulun gizliden yaptığı bir amelin etkisini açık bir şekilde o kişinin üzerinde gösterir. İyi bir amel ise iyi etkisini, kötü bir amel ise kötü etkisini gösterir.”[14]

C- ALLAH’IN BOL SEVABI

Yüce Allah iyi amel işleyenlere bol sevap vereceğini vaat etmekte ve şöyle buyurmaktadır: “*Erkek olsun, kadın olsun, bir mü'min olarak kim salih bir amelde bulunursa, hiç şüphesiz biz onu güzel bir hayatla yaşatırız ve onların karşılığını, yaptıklarının en güzeliyle muhakkak veririz.*”[15]

“*Onların 'gizlice söyleşmelerinin' çoğunda hayır yoktur. Ancak bir sadaka vermeyi veya iyilikte bulunmayı ya da insanların arasını düzeltmeyi emredenlerinki başka. Kim Allah’ın rızasını isteyerek böyle yaparsa, artık ona büyük bir ecir vereceğiz.*”[16]

İbn Receb, Nisa sûresinde geçen ayeti tefsir ederken şunları söyler: “Bu ayet, insanların kendi aralarında gizli olarak konuştukları birçok sözde hayır olmadığını belirtmektedir. Fakat iyilik emretmek, yoksul birine yardım etmeye teşvik etmek ya da insanların arasını bulmak için yapılan konuşmaları bunun dışında tutmaktadır.

Zira bu tür davranışların insanlara yararı vardır. Bu yüzden bu konularda gizli konuşmanın hayır olduğu ve Allah'ın rızasını umarak bu davranışlarda bulunanlara Allah'ın büyük sevap vereceği belirtilmiştir."

"Sahih-i Müslim"de geçen ve Ebû Hüreyre'den rivayet edilen bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber şöyle buyurmaktadır: "Kıyamet günü hakkında hüküm verilecek ilk kişi, şehit olan kimsedir. Hakkında hüküm verilmek üzere şehit, mahkeme huzuruna getirilir. Allah, verdiği nimetleri ona tanıtır. O, bu nimetleri itiraf eder.

Yüce Allah: "Peki bu nimetleri ne yaptın?" diye sorar. Adam: "Senin rızan için savaştım ve şehit oldum." der. Allah: "Yalan söyledin; sen, cesur desinler diye savaştın ve sana öyle de denildi." der. Sonra da hükmünü verir ve adam, yüzüstü sürüklenerek cehenneme atılır.

Ardından ilim öğrenen, öğreten ve Kur'an okuyan adam getirilir. Allah, bu adama da verdiği nimetleri hatırlatır ve adam bunları itiraf eder. Allah: Bu nimetleri ne yaptın?" der. Adam: "İlim öğrendim, öğrettim ve Kur'an okudum." der. Allah: yalan söyledin; sen, sana alim denilmesi için ilim öğrendin; Kur'an okudun, sana kârî[17] denilmesi için okudun ve sana öyle de denildi." der. Sonra da hükmünü verir ve yüzüstü sürüklenerek cehenneme atılır… hadis devam eder."

Bu ayet ve hadis-i şeriflerin de işaret ettiği gibi samimiyet ve Allah korkusu, davetçinin yaşamında ve Rabbiyle buluşmasında başarılı olmasını ve güzel bir sona ulaşmasını sağlayan nedenlerin başında yer almaktadır.

Yüce Allah'tan bizleri, samimi, dürüst ve kendisine yakın olan kulları arasına katmasını, bu dünyada ve huzurunda hesaba çekilirken başarıya, mutluluğa ve kurtuluşa erenlerden kılmasını diliyoruz.

2- Bilgi ve eylem

Allah, Kur'an-ı Kerim'in birçok yerinde peygamberine bilgi sahibi olmasını emretmiştir.

Allah şöyle buyurmaktadır:

"*De ki: "Bu, benim yolumdur. Bir basiret üzere Allah'a davet ederim; ben ve bana uyanlar da. Ve Allah'ı tenzih ederim, ben müşriklerden değilim.*"[18]

Hz. Peygamber son derece dikkatli, bilinçli ve delilleri açıklayarak insanları Rablerine ibadet etmeye çağırmaktadır. Her davetçi de aynı şekilde Peygamberi örnek almalı, bilinçli ve bilgiyle donanmış olarak insanları İslam'a davet etmeli, davet ettiği şeylere öncelikle kendisi uymalıdır.

Yüce Allah, bilinçli olanla arzu ve isteklerinin peşinden koşanların eşit olmadığını belirtmekte ve şöyle buyurmaktadır:

"*Şimdi Rabbinden apaçık bir belge üzerinde bulunan kimse, kötü ameli kendisine 'süslü ve çekici gösterilmiş' ve kendi heva (istek ve tutku)larına uyan kimseler gibi midir?*"[19]

"*De ki: "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?*"[20]

"*Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel bir biçimde mücadele et. Şüphesiz senin Rabbin, yolundan sapanı da hidayete ereni de bilendir.*"[21]

"*De ki: "Rabbim yalnızca çirkinlikleri onlardan açıkta olanlarını da, gizli olanlarını da-, günah işlemeyi, haklı nedeni olmayan 'isyan ve saldırıyı' kendisi hakkında ispatlayıcı bir delil indirmediği şeyi Allah'a şirk koşmanızı ve Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemenizi haram kılmıştır.*"[22]

Hz. Peygamber birçok hadisinde müslümanları bilgisizlikten sakındırmış ve onları bilgilenmeye teşvik etmiştir. Ebû Davud ve ed-Darimi'de geçen ve Ebû Hüreyre'den rivayet edilen bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber şöyle buyurmaktadır: "Kim bilgisi olmadan bir konuda fetva verirse, fetva verdiği kimsenin günahı da o kimsenin üzerinedir…"

Sahih-i Müslim'de geçen bir hadiste Hz. Peygamber, doksan dokuz kişiyi öldüren bir adamın hikayesini şöyle anlatmaktadır: "Sizden önce yaşayan ve doksan dokuz kişiyi öldüren bir adam vardı. Derken, yeryüzünün en bilgin insanını sordu. Ona bir rahibi gösterdiler.

Adam Rahibin yanına gitti ve ona, doksan dokuz kişiyi öldürdüğünü, tevbe etse, kabul edilip edilmeyeceğini sordu. Rahip, "Hayır!" deyince, onu da öldürüp, sayıyı yüze tamamladı.

Sonra yine yeryüzünün en bilgin insanını sordu. Ona, bu kez bilgin birini gösterdiler. Adam ona gelip, yüz adam öldürdüğünü ve tevbe ederse, kabul edilip edilmeyeceğini sordu. Bilgin, "Evet, kabul edilir ve buna kimse engel olamaz" dedi… hadis devam eder."

Bu hadiste rahibin, tevbe etmek isteyen kişiye bilgisi olmadan fetva verdiği böylece hem kendisine hem de başkasına zarar verdiği belirtiliyor. Aynı şekilde bilgi sahibi olmadan insanları davet edenler de başkalarına fayda vermek isterken, cehaletleri ile onlara zarar verebilirler.

Dr. Ahmed Ğalluş, "ed-Da'vetu'l-islamiyye" adlı eserinde şunları söyler: "Bu nedenle İslam'a davetin, samimi, bilgi sahibi ve daveti seven bir grup tarafından yapılması zorunludur. Çünkü davetçiler, bazı davranışları emrederken, bazılarından da sakındırmaktadırlar.

Bu durum, davet konusunu ve davet için takip edilecek uygun üslupların kullanılmasını bilmeyi gerektirmektedir. Bu konularda bilgisizlik, faydadan çok zarar getirir. Zira bilgisiz kimse iyilik ve kötülüğü birbirinden ayırt edemez. İyiliğe davet edeyim derken belki de farkında olmadan kötülüğe davet etmektedir. Belki de konuyla ilgili sadece kendi mezhebinin görüşünü bilmektedir, muhatabının mezhebinin görüşünü bilmemektedir.

Aynı şekilde davet üslubu konusunda da bilgi sahibi olmak gerekir. Aksi halde yumuşak olunması gereken yerde sert, sert olunması gereken yerde yumuşak davranılabilir. Böylece kötülediği davranış, sahibini daha da azdırmaya neden olabilir. Bütün bu gerçekler, davet sorumluluğunun alimlere yönelik olduğunu kanıtlamaktadır."

Fakat ben, İslam'a davetin sadece alimlere yönelik bir sorumluluk olduğunu düşünmüyorum. Aksine her müslümanın, durumuna ve bilgisine göre, hiçbir kuşku duymadan kesin olarak bildiği İslam'ın emir ve yasaklarına davet etmesi gerektiğini düşünüyorum.

İslam, her konuda olduğu gibi davette de eyleme (amel) son derece önem verir. Eylemin önemine işaret eden bazı ayetleri şöyle sıralayabiliriz:

"*Ey iman edenler, yapmayacağınız şeyi neden söylersiniz? Yapmayacağınız şeyi söylemeniz, Allah katında büyük bir suçtur.*"[23]

Allah, ilim öğrenip onu eyleme dönüştürmeyen yahudileri şöyle yermektedir:

"*Kendilerine Tevrat yükletilip de sonra onu (içindeki derin anlamları, hikmet ve hükümleriyle gereği gibi) yüklenmemiş olanların durumu, koskoca kitap yükü taşıyan eşeğin durumu gibidir. Allah'ın ayetlerini yalan saymakta olan kavmin durumu ne kadar kötüdür. Allah, zalim olan bir kavmi hidayete erdirmez.*"[24]

Bir başka ayette ise onlar hakkında şöyle buyurur:

"*Hani kendilerine kitap verilenlerden: "Onu mutlaka insanlara açıklayacaksınız ve onu gizlemeyeceksiniz" diye kesin söz almıştı. Fakat onlar, bunu arkalarına attılar ve ona karşılık az bir değeri satın aldılar. O aldıkları şey ne kötüdür.*"[25]

Tirmizi'nin Ebû Berze'den rivayet ettiği ve sahih olarak kabul ettiği bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber şöyle buyurmaktadır: "Kıyamet günü, ömrünü nerede tükettiğinden ve bildiğiyle ne yaptığından sorguya çekilmedikçe bir kulun ayağı kaymaz."

Bûhâri ve Müslim'de geçen ve Üsame b. Zeyd'den rivayet edilen bir başka hadis-i şerifte ise Hz. Peygamber şöyle buyurur: "Kıyamet günü bir adam getirilir ve cehennem ateşine atılır. Öyle ki, bağırsakları etrafa saçılır. Cehennemde bulunanlar onun etrafına toplanır ve derler ki: Ey falan! Sana ne oldu? Sen insanlara iyilikleri emredip, onları kötülüklerden sakındırmaz mıydın? Adam şöyle cevap verir: Evet, ben iyilikleri emrederdim, ancak kendim yapmazdım; kötülükten sakındırır, ancak kendim işlerdim."

"Sünen-i Ebû Davud" ve başka hadis kitaplarında şöyle bir hadis nakledilir: "Kim soru sorulduğunda, bilgisi olduğu halde bilgiyi söylemez ve gizlerse, Allah kıyamet günü onun ağzına cehennem ateşinden bir gem vurur."

İbn Abdülber bununla ilgili olarak şöyle söyler: "Önceki bilginler derler ki: Kim bir bilgiyi gizlerse sanki onu öğrenmemiş gibidir." Ben de diyorum ki: Kim bir bilgiyi gizlerse, onu bilmeyenden daha tehlikelidir. Çünkü bilmeyen, hiçbir şeyi olmayan kimse gibidir. Bir şeyi olmayan ise, sorumlu değildir. Fakat bilgisi olduğu halde gizleyen ile onu bilmeyen kimseler, başkasına fayda verememe noktasında birleşmektedirler.

3- Sabır

Yükseklere ulaşmak, güzel sonuçlar ve iyi ürünler elde etmek ancak sabretmekle, dayanıklılık göstermekle, sürekli çaba harcamak ve amaca ulaştıracak metotlar izlemekle mümkün olur. Bu metotlar doğru, bilinçli ve uygun metotlar olmalıdır. Sabrın önemini belirten ayetleri daha önce zikretmiştik. Burada sadece şu ayeti zikretmekle yetineceğin:

"*Ey iman edenler, sabredin ve sabırda yarışın, (sınırlarda) nöbetleşin. Allah'tan korkup-sakının. Umulur ki kurtuluşa varırsınız.*"[26]

Şair ise sabır konusunda şöyle söyler:

Sabrın, adı gibi tadı da acıdır

Fakat sonuçları baldan tatlıdır.

Hz. Peygamberin zorluklar karşısındaki sabrı ve direnci, İslam'ı tebliğ etmek, hakkın sözünü yüceltmek ve Allah'ın kendisine yüklediği görevi yerine getirmek için gösterdiği çaba ve mücadelesi, her davetçi için güzel bir örnek olmalıdır.

Bu süreçte Hz. Peygamber, kavminden büyük tepki almış, dayanılmaz zorluklarla karşılaşmış ve ağır acılar yaşamıştır. Fakat buna rağmen o, yoluna devam etmiş ve bu zorluklar onun azmini kıramamıştır.

Bûhâri ve Müslim'de geçen bir hadiste Hz. Aişe şöyle anlatıyor: "Bir keresinde Hz. Peygambere: Uhud gününden daha zor bir gün yaşadın mı? diye sordum. Hz. Peygamber: Kavminin bana yaptıkları bundan daha zordu. Akabe günü, kendimi İbn Abdu Yaleyl b. Kelal'a tanıttım. Bana istediğim cevabı vermedi.

Bunun üzerine derin bir üzüntüyle oradan ayrıldım. Üzüntüm, yüzümden de belliydi. Karnu's-se'alib mevkiinde ancak kendime gelebildim. Başımı yukarıya kaldırdığımda bir bulutun beni gölgelediğini gördüm. Dikkatli baktığımda onun Cebrail (a.s.) olduğunu fark ettim. Bana seslenerek: Allah, kavminin sana söylediklerini ve sana ne cevap verdiklerini işitti. Bu yüzden kavmin hakkında istediğini emretmen için sana dağların emrinde olduğu meleği gönderdi, dedi.

Ardından dağların emrinde olduğu melek bana seslendi ve selam vererek şöyle dedi: Ey Muhammed! Allah, kavminin sana söylediklerini işitti ve beni sana gönderdi. Ben, bütün dağların emrinde olduğu meleğim. Bana istediğini emretmen için Allah beni sana gönderdi. Dilersen şu iki dağı onların üzerine yıkıp hepsini yok edeyim, dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: Hayır, umarım Allah Teâlâ onların soyundan, sadece O'na ibadet eden ve hiçbir şeyi O'na ortak koşmayan nesiller yaratır."

Hz. Peygamber, hiç kesintiye uğratmadan davet yoluna ve mücadelesine devam etti. Öyle ki, Mekke'yi fetheden bir komutan olarak döndü. Allah onun eliyle nimetlerini tamamladı ve tüm insanlar bölük bölük İslam'a girmeye başladı.

İlk dönem ve sonraki müslümanların Allah'ın dinini ayakta tutmak, ilim ve İslam'ın yayılmasını sağlamak için harcadıkları çabalar, gösterdikleri üstün gayretler, zorluklar karşısındaki sabır ve dayanıklılıkları, çağdaş davetçiler için örnek olmalıdır.

Davetçiler, onların yüksek morallerinden ilham almalı, davetin yayılmasını ve Allah'ın bildirdiği gerçeklerin insanlar arasında yerleşmesini sağlamak için daha fazla gayret sarf etmeli, bu yolda karşılaştığı zorluklara göğüs gererek dayanmalıdır.

İlk dönem ve sonraki müslümanların hayatları birçok kitaplarda yazılmış ve bize ulaştırılmış bulunmaktadır. Davetçiler, morallerini yükseltmek ve davetin yayılmasını sağlayarak insanların hidayetlerine vesile olmak için bu kitapları okumalı, nefislerine ne kadar ağır gelirse gelsin önceki müslümanlar gibi zorluklara katlanmayı öğrenmelidir.

Bu yolda davetçinin sabrını güçlendirecek ve tahammül gücünü arttıracak faktörleri şöyle sıralamak mümkündür:

1- Yapmakta olduğu davet nedeniyle kazanacağı sevabı düşünmeli, peygamberlerin ve kendisinden önceki mü'min-lerin kavuştukları güzel sonuçlardan ilham almalıdır.

2- Allah'ın sabredenlere vaad ettiği büyük ve sınırsız sevabı düşünmelidir.

Davetçinin sabrını güçlendirip ve dayanma gücünü arttıracak diğer bazı faktörleri ise şöyle sıralayabiliriz:

a- Davetçi, sabrın Allah'ın birlikteliğini sağladığını bilmelidir. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "*Ey iman edenler, sabırla ve namazla yardım dileyin. Gerçekten Allah, sabredenlerle beraberdir.*"[27]

b- Sabır, Allah'ın kulunu sevmesini sağlar. Yüce Allah sabredenleri sevdiğini bize şöyle haber vermektedir: "*Nice peygamberle birlikte birçok Rabbani (bilgin)ler savaşa girdiler de, Allah yolunda kendilerine isabet eden (güçlük ve mihnet)den dolayı ne gevşeklik gösterdiler, ne de boyun eğdiler. Allah, sabır gösterenleri sever.*"[28]

c- Sabır, yüksek moralin, dayanıklılığın, imanın ve zorluklara tahammül etmenin bir göstergesidir. Allah sabra teşvik etmekte ve sabredenleri şöyle övmektedir: "*Gerçekten, biz onu sabredici bulduk. O, ne güzel bir kuldu. Çünkü o, (daima Allah'a) yönelip dönen biriydi.*"[29] Allah bu ayette, başına gelen sıkıntı ve bela nedeniyle sabreden kulu ve görevlendirdiği bir peygamber olan Eyyûb (a.s.)'ı övmekte, böylece mü'minleri sabra teşvik etmektedir.

Bir başka ayet Hz. Peygambere, azim sahibi peygamberlerin sabrettiği gibi sabretmesini emretmekte ve şöyle buyurmaktadır: "*Artık sen sabret; peygamberlerden azim sahiplerinin sabrettikleri gibi, onlar için de acele etme.*"[30] Hz. Peygamber sabretmekle, Allah Teâlâ kendisine Mekke'nin fethini nasip etmiş ve insanların bölük bölük İslam'a girmesini sağlamıştır.

Bir başka ayette Allah, sabredenler hakkında şöyle buyurmaktadır: "*Sonra iman edenlerden, sabrı birbirlerine tavsiye edenlerden, merhameti birbirlerine tavsiye edenlerden olmak. İşte bunlar, sağ yanın adamlarıdır (Ashab-ı Meymene).*"[31]

Buhârî'de geçen bir hadiste, sahabîlerden Habbab b. Eret (r.a.) anlatıyor: Bizler Allah Resûlü'ne: Ey Allah'ın Resûlü! Bizim için günahlarımızın bağışlanmasını dilemeyecek misin? Bizim için Allah'a dua etmeyecek misin? dedik. Bunun üzerine Allah Resûlü şöyle buyurdu:

"Sizden öncekiler, başlarından ayaklarına kadar testere ile ikiye biçilir, fakat bu yine de onları dinlerinden döndürmezdi. Bir başkası, vücudu demir taraklarla taranıp etleri kemiklerinden ayrılır, ama yine de dininden dönmezdi. Andolsun ki, Allah kesinlikle dinini tamamlayacaktır. Öyle ki, Sana'dan bineğine binen bir kişi Hadramevt'e kadar gidecek, Allah'tan başka ya da kuzunun kurt-tan korkması dışında hiç kimseden korkmayacaktır. Ancak sizler, acele ediyorsunuz."[32]

d- Sabır, sahibine dinde öncülük verir. Çünkü sabreden, Allah'a itaati ayakta tutmak, insanlar arasında O'nun emir ve yasaklarını uygulanabilir yapmak için mücadele etmekte ve çaba harcamaktadır. Sabreden kimse, Allah'ın sevdiği ve razı olduğu ibadetleri yerine getirmekte ve kaderine razı olmaktadır.

İbn Kayyim anlatıyor: Şeyhülislam İbn Teymiyye'nin şöyle dediğini işittim: Dinde öncülük, sabır ve kesin bilgi ile elde edilir. Allah bu gerçeği bize şöyle haber veriyor: "*Ve onların içinden, sabrettikleri zaman emrimizle doğru yola iletip yönelten önderler kıldık; onlar bizim ayetlerimize kesin bilgiyle inanıyorlardı.*"[33]

Dolaysıyla sabır, davet için son derece önemli bir etkiye sahiptir. Hz. Peygamberde, ilk dönem ve sonraki tüm Müslümanlarda bu özellik hep öne çıkmıştır. Allah'ın izniyle davette başarılı olmak, sabra ve sabretmeye bağlıdır.

4- Kanaatkarlık ve dünyaya bağlanmama

İmam Ahmed, İbn Mace ve hadisi sahih kabul eden İbn Hibban, Zeyd b. Sabit'ten naklettikleri bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber şöyle buyurmaktadır:

"Kimin amacı dünya olursa Allah, onun işlerini darmadağın eder, yoksulluğu gözlerinin önüne koyar ve kendisine yazılanın dışında dünyadan hiçbir şey elde edemez. Amacı ahiret olan ise, Allah onun işlerini düzeltir, gönlüne zenginlik verir ve dünya, boynu bükük bir şekilde ona gelir."

Kanaatkarlık, dünyaya bağlanmamak, insanlara muhtaç olmamak ve kazandığına razı olmak, İslam'ın övdüğü bir yaşam tarzıdır. İslam, dünyaya bağlanmayı sıradan insanlar için bile hoş görmediğine göre bu, ilim öğrenen ve İslam'a davet edenler için bile daha çirkin bir durumdur.

Zira bütün varlıkların en hayırlısı olan Hz. Peygamber ve ilk dönem müslümanlar, üstünlük ve erdem arayanlar için en güzel örnektirler.

Bûhâri ve Müslim Hz. Ömer'in şöyle anlattığını rivayet ediyor: "Bir keresinde Hz. Peygamberin yanına girdi. Başını kamıştan bir yastığın üzerine koyduğunu ve bir yatak olmadan hasırın üzerine uzanıp yattığını gördüm. Yanakları tozlanmış ve yüzünde hasırın izi çıkmıştı. Bunun üzerine: Ey Allah'ın Resûlü! Allah'a dua et de, ümmetine refah ve bolluk versin. İranlılar ve Bizanslılar Allah'a ibadet etmedikleri halde bolluk içinde yaşamaktadırlar, dedim.

Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Yeter, ey Hattaboğlu! Onlar, bu dünya hayatında iyilikleri verilmiş kimselerdir." Bir başka rivayete göre Hz. Peygamber: "Bu dünya hayatının onların, ahiretin ise bizim olmasını istemez misin?" buyurmuştur.

Beyhaki, "Şuabu'l-iman" adlı eserinde Ebû Zer'den rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Allah, dünyaya bağlanmayan ve ondan uzak duran kimsenin kalbinde mutlaka hikmet tohumları yeşertir. Bu hikmetleri, diliyle konuşturur, gözlerine dünyanın kusurlarını, hastalıklarını ve ilaçlarını gösterir. Sonra da her ikisini sağlam olarak oradan alıp esenlik yurduna çıkarır."

"Mustelzematu'd-da've fi'l-asri'l-hâzir" adlı kitabın yazarı der ki: "Bazı bilgeler şöyle söylemişlerdir: İnsanlar arasında en sıkıntılı olanların kıskançlar, en rahat yaşayanların kanaatkarlar, en sabırlı olanların açgözlülerin eziyetlerine katlananlar, en basit yaşayanların dünyadan uzak duranlar ve en pişman olanların da aşırı giden bilginler olduğunu gördüm."

Süfyan es-Sevri der ki: "Alim, bu ümmetin doktoru, mal ve mülk ise bu ümmetin hastalığıdır. Eğer doktorun kendisi bu hastalığa yakalanmışsa başkasını nasıl tedavi edebilir? Gözler bunu ispat eden en açık delildir. Bu yüzden alimlerin kanaatkarlık derecesine göre insanları etkilediklerini, öğütlerini dinlemek ve gösterdiği yola girmek için insanların onun etrafında toplandığını görürsün."

Alimlerin dünyaya bağlanma derecelerine göre insanlar onlardan uzaklaşır ya da yakınlaşırlar. Onlara güvenleri azalır veya çoğalır. Onları sever veya nefret ederler. Sözlerini dinlemez ve hiçbir öğütlerini kabul etmezler.

5- Hoşgörü, ciddiyet ve ağırbaşlılık

Bu büyük ve oldukça önemli niteliklerin her davetçide mutlaka bulunması gerekir. Hz. Peygamber söz ve eylemleri ile olgunluk ve yüceliğin bulunduğu bu güzel ahlakı ümmetine göstermiştir. Allah Resûlü her hayırlı ve doğru yolu ümmetine bildirmiş ve onlara gerçek bir rehber olmuştur. Allah Teâlâ Peygamberini bu konuda övmüş ve onun üstün bir ahlaka sahip olduğunu bize şöyle bildirmiştir: "*Ve şüphesiz sen, pek büyük bir ahlâk üzerindesin.*"[34]

Hz. Peygamberin güzel ahlakından biri de insanlara karşı hoşgörülü, ciddi, sakin ve ağırbaşlı olmasıydı. Onun bu üstün ahlakı birçok olayda ortaya çıkmış ve herkesin takdirini kazanmıştır. İşte Bûhâri ve Müslim'de geçen ve Enes b. Malik'in anlattığı şu olay bunlardan sadece bir tanesidir:

"Hz. Peygamberle birlikte yürümekteydim. Üzerinde Nec-ran bölgesine has kalın ve sert bir aba bulunmaktaydı. Bir bedevi arkadan Hz. Peygambere gelerek, abasını şiddetli bir şekilde çekti. Bu şiddetli çekiş, Hz. Peygamberin boynunda derin bir iz bırakmıştı. Bedevi bu çirkin davranışından sonra: Ey Peygamber! Allah'ın senin yanında olan malından biraz da bana ver dedi. Hz. Peygamber, arkasına dönüp ona baktı ve güldü, sonra da ona biraz mal verilmesini emretti."

Ebûşşeyh, "Ahlaku'n-nebi" adlı eserinde Ebû Hüreyre-den şöyle bir olay nakletmektedir: "Bir bedevi yardım isteyerek, Hz. Peygamberin yanına geldi. Hz. Peygamber ona biraz yardımda bulundu ve: Sana iyilik yaptın?" diye sordu. Bedevi: "Hayır, ne bir iyilik yapmadın ne de bir güzellik!" dedi. Bunun üzerine orada bulunan müslümanlar öfkelendi ve bedeviye müdahale etmek için ayaklandılar. Ancak Hz. Peygamber sakin olmalarını işaret etti.

Ardından ayağa kalkıp evine gitti. Sonra da bedeviyi evine davet etti ve: "Sen bize geldin ve bizden yardım istedin. Biz de sana yardım ettiğimiz halde o sözü söyledin." dedi. Allah Resûlü burada da ona bir şeyler verdi ve: "Sana iyilik yaptım mı?" dedi. Bedevi: "Evet, Allah sana hayırlı bir aile ve çevre ile karşılığını versin." dedi.

Hz. Peygamber: "Sen bize geldin ve yardım istedin, sana yardım ettiğimiz halde o sözü söyledin. Sahabîlerim bu sözüne öfkelendiler. Eğer dilersen şu an söylediklerini onların önünde de söyle ki, sana karşı duydukları öfkeleri dinsin." dedi. Bedevi: "Evet" dedi ve aynı sözleri onların önünde tekrarladı."

Ebû Hüreyre der ki: "Ertesi gün veya akşam olunca Hz. Peygamber geldi ve şöyle dedi: "Bu arkadaşınız bize gelmiş ve yardım isteğinde bulunmuştu. Ona yardım etmemize rağmen bildiğiniz o sözleri söyledi. Sonra onu evime davet ettim ve kendisine biraz daha mal verdim. Artık o, razı olmuş biridir. Öyle değil mi?" diye bedeviye sordu. Bedevi: "Evet, Allah sana hayırlı bir aile ve çevre ile karşılığını versin." dedi.

Ebû Hüreyre şöyle devam eder: "Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

"Benimle bu bedevinin durumu, bir devesi olan ve bu devesi âsileşen adamın durumu gibidir. İnsanlar devenin peşinden koştukça âsiliği daha da artar. Bunun üzerine deve sahibi onlara seslenir ve: "Beni devemle baş başa bırakın. Ben onu daha iyi tanır ve sakinleştiririm." der.

Sonra da devesine yönelir ve eline bir şeyler alarak onu yavaş yavaş çağırır. Deve bunun üzerine sakinleşir ve sahibinin yanına gelip çöker. Böylece deve sahibi devesini güzellikle bağlamış olur. Eğer ben de, sözleri nedeniyle sizleri adamla baş başa bıraksaydım ve onu öldürseydiniz, adam cehenneme gidecekti."

Davetçinin, bu hadiste açıklanan Hz. Peygamberin hoşgörü ve olgunluğunu iyi düşünmesi ve böylesine bilgisiz olan bir bedeviyi nasıl yola getirdiğini, sahabîlerinin öfkesini nasıl dindirdiğini iyice bellemesi gerekir. Bu olay, Hz. Peygamberin sahabîlerini nasıl eğittiğini anlatan tatbikî bir ders sayılır.

"Sahih-i Bûhâri"de anlatılan bir başka bedevinin olayı ise şöyledir: "Hz. Peygamber ve sahabîlerinin mescitte bulundukları bir sırada bir bedevi gelir ve mescidin bir köşesine küçük tuvaletini yapar. Sahabîler buna öfkelenir ve kalkıp, ona engel olmak isterler. Ancak Hz. Peygamber: "Onu bırakın ve idrarının üzerine de bir kova su dökün. Sizler zorlaştırıcı olarak değil kolaylaştırıcı olarak gönderildiniz:" buyurur.

Bu ve benzeri hadislerde, Allah'a davet çalışmalarında takip edilecek üslup ve metotlarda yararlanabileceğimiz birçok önemli dersler bulunmaktadır. Her davetçi başkalarına karşı hoşgörülü, olgun ve ağırbaşlı olmalıdır. İnsanlarla iyi ilişkiler kurmalı ve nefret edici tavırlardan kaçınmalıdır. Özellikle gençliğe yön veren ve onların yönetiminden sorumlu olanlar, bu ahlakî kurallara daha fazla dikkat etmeli, onlara güzel örnek olmak için yoğun çaba harcamalıdırlar. Olaylar karşısında onlara dayanma metotlarını, ileri görüşlülüğü, sonuçları düşünerek hareket etmeyi, sertlik ve aşırılıktan uzaklaşmayı öğretmelidirler. Onlara duygularına hakim olmayı, sıkıntılara katlanmayı ve özgüveni kazanmalarına yardımcı olmalıdırlar.

Şüphesiz her davetçinin insanlarla karşılaştığı ve onları Allah'a davet ettiği sürece sıkıntılarla karşılaşması kaçınılmaz bir durumdur. Allah Teâlâ'dan, kendi rızasına uygun bir şekilde insanları davet etme görevini yerine getirebilmek için bizi güzel ahlakla donatmasını ve bizi bunda başarılı kılmasını diliyoruz.

6- Alçak gönüllülük, sadelik ve güler yüzlülük

İnsanlara karşı alçak gönüllü olmak, onlara karşı büyüklenmemek yükselmenin ve erdemliliğin bir yoludur. Müslim de geçen bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber şöyle buyurur:

"Allah için alçak gönüllülük gösteren kimseyi Allah, mutlaka yükseltir." Şair ise şu dizelerle, alçak gönüllü olmanın ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır:

Alçak gönüllü ol, bir yıldız gibi olursun
Yüksekte olduğu halde su yüzünde bile parlak görünür
Duman gibi olma, yükseklere çıkmasına rağmen
O, pek de adi ve alçaktır

Alçak gönüllü olmak, sade bir hayat yaşamak, güler yüzlü olmak, yumuşak ve hoşgörülü olmak, güzel ahlakın bir gereğidir. Tüm bu nitelikler nefis madeninin güzel olmasından, insanın kendisini, sınırını ve gerçeğini tanımasından kaynaklanır. Eğer insan kendisini güzel ahlak edinmeye

alıştırmazsa, duygu ve düşünceleri onu kötü, adi ve alçak davranışlar edinmeye sürükler. Bu adi davranışların başında kendini beğenmişlik, kendini insanlardan üstün görme, onlara yukarıdan bakma ve büyüklenme gelir.

Kulun bütün insanların tek bir candan geldiğini, hepsinin aynı asıldan türediğini, Allah'ın birbirleriyle tanışmaları ve kaynaşmaları için insanları değişik ırk ve renklerde yarattığını, bu yüzden ırk ve renk nedeniyle aralarında hiçbir üstünlük olmadığını, asıl üstünlüğün Allah'ın emir ve yasaklarına uyma derecesine göre olduğunu bilmesi, bu gerçeklerin nefsinde yerleşmesi, onu ister istemez alçak gönüllü olmaya, insanlara karşı saygılı ve yumuşak davranmaya, onlara merhamet kanatlarını germeye neden olur.

Onu faydalı ilimler öğrenmeye ve sorumluluk bilincinin gelişmesini sağlayacak güzel ameller işlemeye teşvik eder. Hz. Peygamberin ahlakına ve yaşam tarzına baktığımızda onun bizim için en güzel örnek olduğunu daha iyi anlarız. Yüce Allah, üstün ahlakı nedeniyle Peygamberini şöyle övmektedir:

"*Allah'tan bir rahmet dolayısıyla, onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar çevrenden dağılır giderlerdi. Öyleyse onları bağışla, onlar için bağışlanma dile ve iş konusunda onlarla müşavere et. Eğer azmedersen artık Allah'a tevekkül et. Şüphesiz Allah, tevekkül edenleri sever.*"[35]

Bûhâri ve diğer hadis kitaplarında sahabîlerden Enes b. Malik'in Hz. Peygamberin ahlakını şöyle anlattığı rivayet edilir: "Hz. Peygamber arpa ekmeğine ve kokuşmuş yağa davet edilse bile davete icabet ederdi. Hz. Peygambere ait bir zırh, bir yahudinin yanında rehin olarak bulunmaktaydı. Vefat edinceye kadar o rehini kaldıracak malı olmadı."

Bûhâri'de yine Enes b. Malik'in anlattığına göre, Medine çocuklarından biri Hz. Peygamberin elinden tutar ve onu dilediği yere götürürdü.

Hz. Ali'nin oğlu Hasan, uzun bir hadiste Hz. Peygamberin ahlakını ve özelliklerini şöyle anlatır:

"Hz. Peygamber Allah'ı zikretmeden oturmaz ve kalkmazdı. Bir topluluğun yanına geldiğinde bulduğu yere oturur, topluluk dağılıncaya kadar yerinden kalkmaz ve insanlara böyle yapmalarını emrederdi. Yanına oturduğu her kişiye gereken ilgiyi gösterir ve hakkını verirdi. Hiç kimse Hz. Peygamberin başkasına daha fazla ilgi gösterdiğini ve daha fazla yanında oturduğunu düşünmezdi.

Onunla oturan ya da bir ihtiyacını iletmeye gelen, ayrılmadıkça o sabreder ve ayrılmazdı. Kendisinden bir talepte bulunanı asla geri çevirmez, ya isteğini yerine getirir veya güzel bir sözle onu teselli ederdi. Ahlakı ve eli açıklığı ile o, insanlara bir baba gibi olmuştu. Bütün insanlara eşit davranırdı. Meclisi ilim, haya, edep, hoşgörü, güven ve sabır meclisiydi.

O'nun yanında sesler yükselmez, dedikodu yapılmaz, kimsenin mahremiyeti konuşulmaz, insanların hataları yayılmaz ve kimseye bir ayrıcalık tanınmazdı. Herkes alçak gönüllü ve birbirine saygılı idi. Büyüklere saygı, küçüklere merhamet edilirdi. İhtiyacı olana sahip çıkılır ve ona öncelik verilir, yabancılar korunurdu. Aralarında tek üstünlük ölçüsü, Allah'ın emir ve yasaklarına bağlılıktı."

Bûhâri ve başka hadis kitaplarında Hz. Aişe'nin şöyle bir olay anlattığı rivayet edilir: Bir adam Uyeyne b. Hısn el-Fezari olduğu söylenir- Hz. Peygamberin yanına girmek için izin istedi. Hz. Peygamberi görünce: "Ne kötü bir kardeşsin, ne kötü bir aşiret evladısın" dedi. Adam oturunca Hz. Peygamber onunla güzelce konuştu ve yüzüne bakarak gülümsedi.

Adam gittikten sonra Hz. Aişe: "Ey Allah'ın Resûlü! Adam sana böyle söylediği halde sen onunla güzelce konuştun ve yüzüne bakıp gülümsedin?" dedi.

Hz. Peygamber şöyle buyurdu: "Ey Aişe! Benim ne zaman kötü söz söylediğimi işittin? Kıyamet günü Allah katında insanların en kötüsü, insanların kötülüğünden sakınmak için kendisinden uzaklaştıkları kimselerdir."

Bu hadis bize, Hz. Peygamberin makam ve mevki sahibi olmakla birlikte bilgi ve terbiyesi olmayan kimselere nasıl davrandığını açıklamaktadır.

İbn Hacer "Fethu'l-bari" adlı eserinde İbn Battal'ın şöyle dediğini nakleder: "İnsanlarla iyi geçinmek mü'minlerin ahlakıdır. İyi geçinmek demek, onlara karşı hoşgörülü olmak, merhamet kanatlarını germek, yumuşak davranmak, güzel sözlerle konuşup, sert ve çirkin sözleri terk etmek demektir. Tüm bu özellikler insanlar arasında kaynaşmayı sağlayan ve güçlendiren özelliklerdir. Bazıları iyi geçinmeyi yağcılık olarak anladılar.

Oysa bu anlam yanlıştır. Çünkü İslam insanlarla iyi geçinmeyi teşvik etmekte, yağcılık yağmayı ise yasaklamaktadır. Yağcılık, yağdan türemektedir. Yağın başlıca görevi, bir şeyin üstünde görünüp, gerçeğini örtmek ve gizlemektir.

İslam alimleri yağcılığı şöyle tanımlarlar: "İslam'ın kabul etmediği eylemleri yapan kimselerle ilişki kurup, bu yaptıklarını kınamamak ve onlardan hoşnut olduğunu göstermektir. İyi geçinmek ise, bilgisi olmayanları eğitmek ve bilgi sahibi yapmak için onlara yumuşak ve hoşgörülü davranmak; bilgisi olup yasakları çiğneyenlere de bu eylemleri terk etmeleri için sert olmayan bir üslupla uyarmak demektir.

Burada onların yaptıkları hoş karşılanmıyor ve böyle bir görüntü verilmiyor. Aksine çirkin söz ve eylemleri kırıcı olmayan bir dille kınanıyor ve uyarılıyor. Bu üslubun özellikle İslam'a yeni giren kimseler için kullanılması daha önemlidir."

Müslim'in Iyad b. el-Mecaşi'i'den rivayet ettiği bir hadiste Hz. Peygamber şöyle buyurmaktadır: "Yüce Allah bana şöyle vahyetti: alçak gönüllü olunuz. Kimse kimseye üstünlük taslamasın; kimse kimsenin hakkını çiğnemesin."

O halde davetçinin, insanların sevgisini kazanmak ve onları kendisine yaklaştırmak için mutlaka alçak gönüllü bir ahlaka sahip olması gerekir. Çünkü Allah bu tür ahlakı sevmiş ve seçkin kullarını bu ahlakla donatmıştır. Davetçinin sürekli insanlarla ilişki içinde olması ve onların sevgi veya nefretini kazanma noktasında bulunması, bu ahlaka sahip olmasını zorunlu kılmaktadır.

İnsanlara alçak gönüllü, yumuşak, güler yüzlü ve hoşgörülü davranmadıkça başarılı olmak mümkün değildir. İnsanların sevgi, saygı ve takdirlerini kazanıp, onlara kendisini kabul ettiremedikçe, onlara söz dinletmek ve itaat etmelerini sağlamak imkansızdır.

7- Bağışlama ve Af

Allah'a şükürler olsun ki İslam, insan nefsini eğitip arındırır ve onu üstün ahlakî değerlere teşvik eder. Böylece tüm insanlığa güzel bir örnek olma derecesine ulaşır.

İslam'ın, bağlılarına tavsiye ettiği üstün ahlaktan biri de herkese adaletle davranmak ve hakkından fazlasını almamaktır.

Yüce Allah yapılan bir kötülüğe bile mislinden fazlasını yapmayı yasaklamış ve şöyle buyurmuştur:

"*Kötülüğün karşılığı, onun misli (benzeri) olan kötülüktür.*"[36]

"*Eğer ceza verecekseniz, size verilen cezanın misliyle ceza verin.*"[37]

İslam, kötülüğe misliyle karşılık vermeyi meşru kabul etmesine rağmen müslümanlara daha ileri bir dereceyi tavsiye etmekte ve onlara bağışlamanın, affetmenin daha iyi ve yararlı olduğunu vurgulayarak şöyle buyurmaktadır:

"*Ama kim affeder ve ıslah ederse (dirliği kurup-sağlarsa) artık onun ecri Allah'a aittir. Gerçekten O, zalimleri sev-mez.*"[38]

"E*ğer sabrederseniz, andolsun bu, sabredenler için daha hayırlıdır.*"[39]

"*İyilikle kötülük eşit olmaz. Sen, en güzel olan bir tarzda (kötülüğü) uzaklaştır; o zaman, (görürsün ki) seninle onun arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki sıcak bir dost(un) oluvermiştir.*"[40]

Bu ayetler, İslam ahlakının ne kadar üstün olduğunu, intikam, kin ve nefretten ne kadar uzak olduğunu ortaya koymaktadır. Hatta bu ahlakın daha da olgunlaşması ve benliğinde yer etmesi için müslümana, daima kendisini eğitmesini ve arındırmasını tavsiye etmektedir.

Bu tavsiyelerle ilgili Kur'an-ı Kerim'de birçok örnekler bulunmaktadır. Hz. Yusuf'un kardeşleriyle, Hz. Ya'kub'un oğullarıyla olan kıssası bunların başında gelir.

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)'in de bağışlama ve af ile ilgili birçok tutumu bulunmaktadır. Bu tutumların başında Mekke'nin fethi sırasında Kureyş'in ileri gelenlerini bağışlaması gelmektedir.

Hz. Peygamber şehri fethedip, insanları topladıktan sonra onlara: "Size ne yapacağımı sanıyorsunuz?" diye sordu. Mekkeliler: "Sadece iyilik bekliyoruz. Çünkü sen, iyi bir kardeşsin ve iyi bir kardeşin oğlusun." dediler. Hz. Peygamber bunun üzerine: "Gidiniz, artık serbestsiniz." buyurdu.

Bu seçkin örneklerin de işaret ettiği gibi yüce dinimiz bu üstün ahlakı edinmemizi ve kötülük yapmış olsalar bile insanları bağışlamamızı ve affetmemizi bize tavsiye etmektedir.

Bu güzel ahlaka sahip olanlar, Allah'ın kendilerine büyük nimetler verdiği ve üstün ahlakla donattığı seçkin kullar arasına girmeyi hak ederler. Bu üstün ahlak sahipleri, bulundukları toplumlarda büyük bir ışık ve iyilik kaynağı olurlar.

O halde ey davetçi! Sen de bu üstün ahlaka sahip ol. Dünya ve ahirette amacına ulaşmak için kendini bu ahlakla donat.

8- Hikmet ve merhamet

Allah'a davet edenlerde bulunması gereken bir diğer önemli özellik, hikmet ve merhamet sahibi olmaktır.

Davetçi ne zaman hikmet ve merhamet sahibi olursa, o zaman olaylar karşısında nasıl tavır alacağını ve sorunları nasıl çözeceğini bilir.

Davet edilene hangi durumlarda katı ve sert, hangi durumlarda yumuşak ve hoşgörülü davranması gerektiğini, ona nasıl yön vereceğini ve eğiteceğini, neyin onun durumuna uygun olacağını ve nasıl bir tutum takınması gerektiğini bilir.

Bu konuda davetçiye yardımcı olacak en güzel kaynak, Hz. Peygamberin hayatı ve ilk dönem müslümanların izlediği metottur. Onların kötülükleri değiştirmek için nasıl bir yol izlediklerini ve tavır takınılması gereken yerlerde nasıl tavır takındıklarını bilmek, davetçi için iyi bir örnektir.

Bu konuda birçok örnek bulunabilir. Hz. Peygamberin davet edilenlere yumuşak davranması ve onlara merhametle muamele etmesi bu örneklerden sayılır. Muaviye b. Hakem es-Sülemi kıssasında hikmet ve merhamet örneği açık bir şekilde görülür. Muaviye b. Hakem anlatıyor:

"Bir defasında Hz. Peygamberle birlikte namaz kıldım. Namaz kılanlardan biri aksırınca ben: "Yerhamükellah / Allah sana merhamet etsin." dedim. Orada bulunanların hepsi gözlerini bana diktiler.

Bunun üzerine: "Ne oluyor size, bana öyle bakıyorsunuz?" dedim. Oradakiler bu sözlerim üzerine elleriyle dizlerine vurmaya başladılar. Onların böyle yapmakla beni susturmak istediklerini anladım ve sustum.

Allah Resûlü namazını bitirdikten sonra, yemin olsun ki, ne beni dövdü, ne de bana kötü söz söyledi. Sadece: "Şu kıldığımız namaz tamamıyla Allah'ı tesbih etmek, O'nu yüceltmek ve Kur'an okumaktır. İnsanların sözlerinin namaza karışması helal değildir." buyurdu.

Aynı olayın bir başka rivayetinde ise şu ifadeyi kullanır: "Hz. Peygamberden daha yumuşak ve merhametli bir öğretmen kesinlikle görmedim."

Hz. Peygamberin eğitimdeki yumuşaklığını gösteren bir diğer örnek, mescitte küçük tuvaletini yapan bir bedeviye gösterdiği tutumdur.

Orada bulunan sahabîler bedeviyi engellemek için ayaklanınca Hz. Peygamber: "Onu bırakın ve idrarın üzerine bir kova su dökün" buyurmuş ve bedeviyi tuvaletini bitirmesi için serbest bırakmıştır.

Daha sonra Allah Resûlü bedeviyi çağırmış ve ona: "Şu mescitlerimiz, içinde namaz kılınan, Kur'an okunan ve zikir edilen yerlerdir. Bu yüzden idrar ve benzeri şeyler bu tür yerlere yapılmaz." buyurmuştur.

Bu tür örnekler Hz. Peygamberin yumuşak huyluluğunu göstermektedir. Fakat onun öfkelendiği, sert ve katı tavırlar da bulunmaktadır. İşte bir örnek: Hz. Ömer'in oğlu Abdullah, hayız halinde bulunan karısını boşamıştı.

Hz. Ömer bu durumu Hz. Peygambere iletince Hz. Peygamber öfkelenmiş ve şöyle emretmiştir: "Onu geri alsın ve temizleninceye kadar yanında tutsun. Sonra tekrar hayız olup temizlensin. Ondan sonra eğer boşamak istiyorsa, onunla ilişki kurmadan temiz olduğu dönemde boşasın."[41]

Nesâi ve diğer hadis kitaplarında geçen bir hadis-i şerifte şöyle anlatılır: "Hz. Peygambere karısını üç talakla birden boşayan bir adamdan söz edildi. Hz. Peygamber öfkelenerek yerinden kalktı ve: "Daha ben aranızda bulunuyorken, Allah'ın kitabıyla oyun mu oynuyor?" buyurdu.

Hz. Peygamberin bu şiddetli öfkesinden, sonra orada bulunan adamlardan biri kalkıp: "Ey Allah'ın Resûlü! Onu öldüreyim mi?" dedi. Hz. Peygamber buna izin vermedi.

Yumuşak veya sert davranmak, muhatap alınan kişinin durumuna ve eylemine göre değişir. Kimi durumlar katı ve sert olmayı gerektirirken, kimi durumlar da yumuşak ve merhametli olmayı gerektirir. Aynı şekilde kimi insanlara yumuşak davranmak yarar sağlarken, kimi insanlara da sert ve katı davranmak yarar sağlar.

Bu yüzden davetçinin derin bir anlayışa ve nerede, nasıl davranması gerektiğini tespit edecek zekaya sahip olması gerekir.

Şeyh Abdurrahman es-Sa'di şunları söyler: "Bil ki, her şeyin kendine göre uygun bir yolu vardır. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "*Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel bir biçimde mücadele et. Şüphesiz senin Rabbin yolundan sapanı da hidayete ereni de bilendir.*"[42]

Dolaysıyla Allah'a ve O'nun yoluna davet etmek, genel olarak bilgisi olmayanları eğitmeyi ve gaflette bulunanları uyarmayı kapsadığı gibi bireysel olarak din ve dünya işleri hakkında insanlara öğütlerde bulunmayı da kapsar. Eğer davetçi, insanlar arasında bilinçli bir üslup kullanır ve nerede, nasıl davranacağını bilirse, daha kolay bir şekilde amacına ulaşır.

İnsanlara yararlı olmak ve meseleyi daha iyi kavramalarını sağlamak için uygun metotların araştırılması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bu yüzden Rabbanî davetçiler şöyle tanımlanırlar: "Onlar, insanlara büyük meselelerden önce küçük meseleleri öğretenlerdir."

Anlamlı bir sözde ise şöyle denilir: "Öğrenciye, aklının almadığı, zihninin kaldırmadığı veya meseleleri karıştırmasına neden olacak farklı ilimleri öğretme."

Bütün eğitimciler, karışık ve zor meseleleri henüz yeni olan öğrencilere anlatmanın, hem onlara hem de ilme zarar vereceğini söylemektedirler. Bu yüzden öncelikle düşünülmesi, anlaşılması ve ezberlenmesi kolay meseleler öğretilmelidir.

İşte hikmetle Allah'a davet etmenin yolu budur. İnsanı başarıya götürecek yol da budur.

Bunun yanında öğrencinin öğrenme isteğini güçlendirecek ve onu aktif hale getirecek metotlar da uygulanmalıdır. Zira isteme gücü, anlama ve ezber gücünü arttırır. Öğrencinin öğrenme isteği arttıkça elde edeceği sonuçlar daha fazla ve daha mükemmel olacaktır.

Halka öğretmede ve yol göstermede öncelikle ihtiyaç duydukları konular ele alınmalı ve kolay anlayabilecekleri kelime ve ifadeler kullanılmalıdır. Bunun büyük yararı olacağı kesindir.

İlim ehli kimseler halktan veya özel kimselerle oturduklarında duruma uygun ilmî meseleler konuşmalıdırlar. İnsanlar bu şekilde ele alınan birçok zor meseleyi karıştırmadan rahatlıkla anlamış ve nice yararlar elde etmişlerdir. İnsanlara öğüt veren davetçi, son derece kibar, sakin olmalı ve muhatabının durumunu iyi tespit etmeli, yumuşak bir üslup kullanmalıdır. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"*İkiniz Firavun'a gidin, çünkü o, azmış bulunmaktadır. Ona yumuşak söz söyleyin, umulur ki öğüt alıp düşünür ya da içi titrer,kokar.*"[43]

"*Şu halde, eğer öğüt bir yarar sağlayacaksa, öğüt ver.*"[44]

İnsanlara öğüt veren ve onları eğitenler, insanların yapılarını, huylarını, davranışlarını ve etkileme yöntemlerini bilmelidirler. Bu konuda yumuşak üslup ve merhamet en güzel bir kuraldır. Hz. Peygamber şu hadisi ile bu kuralın önemini şöyle belirtir: "Yumuşaklık bulunduğu şeyi süsler, sertlik ise çirkinleştirir."[45]

İnsan ilişkilerinde dostlukların güçlendirilmesi ve düşmanlıkların azaltılması oldukça önemlidir. Yüce Allah'ın şu sözü bu gerçeği en güzel şekilde ifade etmektedir:

"*İyilikle kötülük eşit olmaz. Sen, en güzel olan bir tarzda (kötülüğü) uzaklaştır; o zaman, (görürsün ki) seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki sıcak bir dost(un) oluvermiştir.*"[46]

Ayetin belirttiği gibi eğer iyilik ve bağışlama, düşmanı bile samimi bir dosta çeviriyorsa sürekli ilişki içinde olan, aralarında sevgi bağı bulunan ve birbirlerinin üzerinde hakları bulunan kimselere böyle davranmak acaba nasıl bir sonuç doğurur?

Yumuşaklık ve merhameti anlattığımız bu bölümü şu ayet ve hadis ile bitirelim:

"*Şüphesiz kendisine hikmet verilene büyük bir hayır verilmiştir. Ama temiz akıl sahiplerinden başkası öğüt alıp düşünmez.*"[47]

Hz. Peygamber şöyle buyurur: "Elbette Allah yumuşaktır, yumuşak huyluluğu sever. Sertlikle vermediğini yumuşaklıkla verir. Bunu yumuşak olandan başkasına vermez."[48]

9- Güç ve kararlılık

Davetçinin tavır takınılması gereken yerlerde güç ve kararlılık göstermesi, başarılı olmasını sağlar ve saygınlığını arttırır. Çünkü davetçi böyle davranmakla, davet edilenin gözünde daha da büyür ve insanlar üzerinde daha fazla etkili olur.

Bu yüzden Allah Teâlâ Yahya Peygambere hikmetle birlikte güçlü olmayı emretmiş ve şöyle buyurmuştur: "*Ey Yahya, Kitabı kuvvetle tut. Daha çocuk iken ona hikmet verdik.*"[49] Musa (a.s.)'a ise şöyle emretmiştir: "*Biz ona Levhalar'da her şeyden bir öğüt ve her şeyin yeterli bir açıklamasını yazdık. Şimdi bunlara sıkıca sarıl ve kavmine de emret ki en güzeliyle sarılsınlar.*"[50]

Allah Hz. Peygamberi ve beraberindekileri de şöyle över: "*Muhammed, Allah'ın Resûlüdür. Ve onunla birlikte olanlar da kâfirlere karşı zorlu, kendi aralarında ise merhametlidirler.*"[51]

Müslim'in Ebû Hüreyre'den rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber şöyle buyurur: "Hepsinde hayır olmakla birlikte Allah katında güçlü mü'min zayıf mü'minden daha hayırlı ve daha sevimlidir. Sana yararlı olana sarıl ve yalnızca Allah'tan yardım dile. Gevşeklik gösterme. Şayet başına bir şey gelirse "eğer şöyle yapsaydım şöyle şöyle olurdu" deme; "Allah böyle takdir etti, O dilediğini yapar" de. Çünkü "eğer" sözü şeytan için kapı açar."

Hz. Peygamberin gücünün ve hikmetinin ortaya çıktığı birçok olay yaşanmıştır. İbn Hişam, "Siyer" kitabında Ebû İshak'tan o da Yakub b. Utbe b. Muğire b. el-Ahnes'den şöyle bir olay nakleder:

"Kureyşliler Hz. Peygamberin amcası Ebû Talib'e: "Ey Ebû Talib! Senin bizim aramızda bir saygınlığın ve üstün bir konumun var. Ayrıca yaşça bizden ilerdesin. Senden kardeşinin oğluna engel olmanı istedik fakat ona engel olmadın. Allah'a andolsun ki, artık atalarımıza sövülmeye, çocuklarımızın yoldan çıkarılmasına, ilahlarımızın aşağılanmasına sabretmeyeceğiz. Ya ona engel olursun, ya da seninle savaşır ve ikimizden biri yok olur." dediler ve yanından çıkıp gittiler.

Kavminin ileri gelenlerinin bu şekilde yanından ayrılıp gitmesi ve düşmanlıklarını bildirmesi Ebû Talib'e pek ağır geldi. Ancak Allah Resûlünü de yardımsız bırakmayı ve onu Kureyşlilere teslim etmeyi istemiyordu.

Bunun için Hz. Peygamberi yanına çağırdı ve şöyle dedi: "Ey kardeşimin oğlu! Kavminin ileri gelenleri bana gelip şöyle şöyle söylediler. Bana ve sana karşı isyan ettiler. Lütfen gücümün yetmediği bir şeyi bana yükleme." dedi.

Allah Resûlü amcasının da artık kendisinden ayrıldığını, kendisine destek vermeyeceğini ve yardım etmeyeceğini, kendisini Kureyşlilere teslim edeceğini sandı. Bu en kritik an da bile Hz. Peygamber kararlılığından hiçbir şey kaybetmedi ve amcasına şöyle söyledi:

"Ey amca! Bu işi terk etmem için güneşi sağ elime, ayı da sol elime koysalar andolsun ki, Allah onu tamamlayıncaya veya ben yok oluncaya kadar asla onu terk etmem."

Hz. Peygamberin güç ve kararlılığını gösteren, düşmanlarına karşı meydan, okuyan bu tür olaylar oldukça çoktur. Aynı şekilde sahabîlerin de güç ve kararlılığını gösteren birçok sahne bulunmaktadır.

İşte bunlardan biri: Beyhaki, Ebû Rafi'den rivayet ediyor: Hz. Ömer, aralarında Abdullah b. Huzafe'nin de bulunduğu bir orduyu Bizanslıların üzerine gönderdi. Bizanslılar İbn Huzafe'yi esir aldılar.

Bizans kralı İbn Huzafe'ye: "Hıristiyan ol, seni krallığıma ortak edeyim" dedi. İbn Huzafe bunu kabul etmedi. Bunun üzerine kral çarmıha gerilmesini ve ok atılmasını emretti. İbn Huzafe bundan da korkmadı. Kral, çarmıhtan indirilmesini ve büyük bir kazan getirilmesini emretti. İçine su dolduruldu ve kaynatıldı.

Ardından müslüman bir esirin içine atılmasını emretti. Öyle ki etleri ve kemikleri birbirinden ayrıldı. Sonra Hıristiyanlığı kabul etmediği takdirde İbn Huzafe'nin atılmasını emretti. İbn Huzafe Hıristiyanlığı kabul etmeyince alıp götürdüler.

Bu sırada ağlamaya başladı. Bunun üzerine Kral, geri getirilmesini emretti ve neden ağladığını sordu. İbn Huzafe: Keşke yüz canım olsa da Allah yolunda bu şekilde kaynamış suya atılsam diye temenni ettim." dedi.

Bu, kralın hoşuna gitti ve: "Başımı öp, seni serbest bırakayım." dedi. İbn Huzafe: "Bütün müslüman esirleri serbest bırakırsan dedi. Kral: "Peki" deyince İbn Huzafe onu başından öptü. Bunun üzerine kral sözünde durdu ve bütün müslüman esirleri serbest bıraktı.

Serbest bırakılanlar İbn Huzafe ile birlikte Hz. Ömer'in yanına geldiler. Hz. Ömer yerinden kalktı ve İbn Huzafe'yi başından öptü." Bir başka rivayette Hz. Ömer: "Her müslümanın Abdullah b. Huzafe'nin başını öpmesi bir görevdir. İşte ben onların ilkiyim" der ve onu başından öper. Sonra da orada bulunanlar İbn Huzafe'nin başını öperler.

"Sahih-i Müslim"de Hz. Ebû"Bekir'in kızı Esma'nın ünlü vali Haccac'a karşı takındığı tavır anlatılır. Haccac, Esma'nın yanına gelmesi için emir gönderir. Ancak Esma bu emri dinlemez. Haccac tekrar elçi gönderir ve: "Ya gelirsin ya da seni boynuzlarından tutup sürükleyerek yanıma getirecek kimseler gönderirim." der.

Esma bu emri de dinlemez ve: "Allah'a andolsun ki, beni boynuzlarımdan tutup sürükleyecek kimseler göndermedikçe yanına gelmeyeceğim der.

Bunun üzerine Haccac: "çarıklarımı getirin der ve hızlıca (kimi rivayetlerde böbürlenerek) Esma'nın yanına gelir ve: "Allah'ın düşmanına neler yaptığımı gördün mü?" der. Esma şöyle cevap verir: "Evet, onun dünyasını kendinin de ahiretini yıktığını gördüm. Bana ulaşan habere göre, ona "Ey iki kuşak sahibinin oğlu" diyormuşsun. Allah'a andolsun ki ben iki kuşak sahibiyim.

Bunlardan biri, mağarada bulundukları sırada hayvan sırtında Hz. Peygambere ve babam Ebû Bekir'e götürdüğüm yemek için kazandığım kuşak; diğeri de kadınların vazgeçemediği kuşaktır. Fakat, Allah Resûlü bana Sakif kabilesinden bir yalancı ve bir zalimin çıkacağını haber vermişti. Oradan çıkan yalancıyı gördük. Çıkacak zalimin ise senden başkası olacağını düşünmüyorum." dedi. Bunun üzerine Haccac kalkıp gitti ve yanına bir daha uğramadı."

Bu ve benzeri sahneler, Allah'a itaat ve samimiyet ruhunun, kalbe yerleşmiş imanın ve Allah'a duyulan güven ve itimadın ortaya çıktığı sahnelerdir. Zira iman bir kalbe yerleşip orada olgunlaştıktan sonra kalp sahibini etkiler, ona yön verir, ahlak ve davranışlarında, söz ve eylemlerinde kendisini gösteren manevî bir güç olur.

Kalbi iman nuruyla parıldayan, yenilmez yaratıcı güce güvenip dayanan; yer, gök ve ikisi arasındaki bütün varlıkların emrinde olduğu Rabbiyle arasındaki güçlü ilişkiyi hisseden bir kişiye insanlar ne yapabilir ki? Burada Şeyhülislam İbn Teymiye'nin şu sözünü hatırlatmak istiyorum: "Düşmanlarım bana ne yapabilirler ki? Benim için tutukluluk halvet, sürgün seyahat, öldürülmek de şehadettir."

Kulun imanı ne zaman güçlenir, Rabbine içtenlikle güvenip dayanır ve O'nunla ilişkisini geliştirirse görüşlerini kararlılıkla dile getirir, Allah'tan başka hiç kimseden korkmadan cesaretle, azimle ve onurlu bir şekilde davet görevini yürütür.

Bu güç ve kuvvet Allah'a yönelme, O'nun rızasına uygun yaşama, sevdiklerini yerine getirme, yasakladıklarından kaçınma, ahlakını güzelleştirme ve samimiyetten kaynaklanmalıdır. Arzu ve isteklerinin peşinde gitmek, insanları küçük görüp onlara tepeden bakmak, onları bilgisiz görmek ve alaya almak, imanla asla bağdaşmaz.

10- Beceri ve iyi yönetim

Davetçi, olaylar karşısında olumlu bir tavır alıp, akıllıca davranır ve olayları güzel yönetip, kontrolü elinde tutarsa, başarılı olması ve zor dönemlerden çıkması daha kolay olur. Buna örnek olarak Hz. İbrahim (a.s.)'ın yaşadığı şu olayı verebiliriz.

Bûhâri ve Müslim'in Ebû Hüreyre'den rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "İbrahim (a.s.) üç yer dışında asla yalan söylemedi. Bunlardan birincisi hasta olmadığı halde "hastayım" demesi; ikincisi, putları kırdığı halde "bunu şu büyükleri yaptı" demesi; üçüncüsünü de başından geçen şu olay sırasında söylemiştir.

Eşi Sare ile birlikte diktatörlerden birinin egemen olduğu bir bölgeden geçtiler. Ona: "Şurada yanında dünya güzeli bir kadın olan birisi var." dediler. Bunun üzerine diktatör İbrahim'e bir elçi gönderip: "Şu kadın kimdir?" diye sordurdu. Hz. İbrahim: "Kız kardeşimdir" dedi ve Sare'nin yanına giderek dedi ki:

"Ey Sare! Şu yeryüzünde senden ve benden başka inanan kimse yoktur. Şu adam bana senin kim olduğunu sordu. Ben de kız kardeşim olduğunu söyledim. Sakın beni yalancı çıkarma." dedi. Böylece diktatörün şerrinden korundu."

Yusuf (a.s.)'ın kardeşleriyle arasında geçen olaylarda onun ileri görüşlülüğünü ve olaylara hakimiyetini görmekteyiz. Yüce Allah bu kıssayı bizlere şöyle aktarmaktadır:

"*Yusuf'un yanına girdikleri zaman, o, kardeşini bağrına bastı: "Ben" dedi. "Senin gerçekten kardeşinim. Artık onların yaptıklarına üzülme." Onların erzak yüklerini kendilerine hazırlayınca da, su kabını kardeşinin yükü içine bıraktı, sonra bir münadi (şöyle) seslendi: "Ey kafile, sizler gerçekten hırsızsınız." Onlara doğru yönelerek: "Neyi kaybettiniz?" dediler.*

Dediler ki: "Hükümdarın su tasını kaybettik, kim onu (bulup) getirirse, (ona armağan olarak) bir deve yükü vardır. Ben de buna kefilim. "Allah adına, hayret" dediler. "Siz de bilmişsiniz ki, biz (bu) yere bozgunculuk çıkarmak amacıyla gelmedik ve biz hırsız değiliz". Öyleyse dediler. "Eğer yalan söylüyorsanız (bunun) cezası nedir?"

Dediler ki: "Bunun cezası (su tası) yükünde bulunanın kendisidir. İşte biz zulmedenleri böyle cezalandırırız. Böylece (Yusuf) kardeşinin kabından önce onların kaplarını (yoklamaya) başladı, sonra da onu kardeşinin kabından çıkardı.

İşte biz Yusuf için böyle bir plan düzenledik. (Yoksa) hükümdarın dininde (yürürlükteki kanuna göre) kardeşini (yanında) alıkoyamazdı. Ancak Allah'ın dilemesi başka. Biz dilediğimizi derecelerle yükseltiriz. Ve her bilgi sahibinin üstünde daha iyi bir bilen vardır."[52]

Bu bir hile-i şer'îyedir. Böylelikle Hz. Yusuf, kardeşi Bünyamin'i yanında tutâbilmiştir. Allah'ın kendisi ve babası Yakup için dilediği bir iyilik nedeniyle bu olay gerçekleşmiştir.

"el-Bidaye ve'n-nihaye" ve diğer tarih kitaplarında Nuaym b. Mes'ud'un kıssası şöyle aktarılır: "Nuaym müslü-man olunca Hz. Peygambere: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben artık müslüman oldum. Kavmim müslüman olduğumu henüz bilmiyorlar. Bana dilediğini emret." dedi. Hz. Peygamber: "Sen aramızda tek bir kişisin. Eğer yapabiliyorsan onları mağlup et. Bil ki, harp hiledir." dedi.

Bu sözler üzerine Nuaym, Hz. Peygamberin yanından ayrılıp Kurayza oğullarının yanına geldi. Cahiliye döneminde Kurayza oğullarıyla iyi bir dostluğu vardı. Onlara şöyle söyledi: "Ey Kurayza-oğulları! Sizi sevdiğimi biliyorsunuz. Özellikle benimle sizin aranızda olan ilişkiyi de biliyorsunuz."

Kurayza oğulları hep birlikte: "Evet, doğru söyledin. Bizim yanımızda senin hiçbir kusur ve eksikliğin yoktur." dediler.

Nuaym sözlerine şöyle devam etti: "Kureyş ve Gatafanlılar sizler gibi bu topraklarda yerleşik değildirler. Sizlerin burada malları, çocukları ve kadınları bulunmaktadır. Sizlerin buradan ayrılıp gidebileceğiniz başka bir yeriniz yoktur. Kureyş ve Gatafanlılar ise sadece Muhammed ve ashabı ile savaşmak için buralara geldiler. Sizler onlara destek veriyorsunuz. Onların yaşadıkları yerler, kadınları ve çocukları buradan oldukça uzaktır.

Bu yüzden onlar sizler gibi değildirler. Bir nehir bulduklarında ondan yararlanırlar. Aksi halde ülkelerine çekip gider ve sizleri bu topraklarda birlikte yaşamakta olduğunuz o adamla baş başa bırakırlar. Eğer onunla baş başa kalırsanız, ona asla gücünüz yetmez. Bu yüzden elinizde bir güvence olarak bulunması için Kureyş ve Gatafanlıların ileri gelenlerinden birer rehine almadıkça onlarla birlikte Muhammed ve ashabına karşı savaşmayınız."

Kurayza oğulları: doğru söyledin ve bize iyi bir tavsiyede bulundun dediler.

Bu konuşmadan sonra Nuaym oradan ayrıldı ve gizlice Kureyşlilerin yanına geldi. Ebû Süfyan b. Harb ve Kureyş'in ileri gelenlerine şunları söyledi: "Benim size olan sevgimi ve Muhammed'den ayrı

olduğumu biliyorsunuz. Bana ulaşan bir haberi size vermek ve tavsiyede bulunmak boynumun borcudur. Fakat onu benden aldığınızı kimseye söylemeyin, gizli tutun.” dedi. Kureyşliler: “Tamam” dediler.

Nuaym şöyle devam etti: “Biliyorsunuz, yahudiler Muhammed’e yaptıklarına ve aralarında geçenlere pişman oldular. Bunun için Muhammed’e elçi gönderip yaptıklarından pişman olduklarını belirttiler ve şu teklifte bulundular: Kureyş ve Gatafan kabilelerinin ileri gelenlerinden bazı kimseleri tutup sana getirelim. Sen de boyunlarını vur. Sonra da seninle birlikte onlardan geriye kalanların köklerini kazıyalım.” Muhammed, onların bu teklifini kabul ettiğini bildirdi. Eğer yahudiler size elçi gönderir ve sizlerden rehin almak isterlerse, sakın onlara bir kişi bile vermeyiniz.” dedi.

Ardından Gatafanlıların yanına geldi. Onlara: “Ey Gata-fan topluluğu! Sizler benim ailemden ve aşiretimden sayılırsınız. Sizleri başkalarından daha fazla sevdiğimi de biliyorsunuz. Ayrıca beni herhangi bir şeyle suçladığınızı da bilmiyorum.” Gatafanlılar: “Evet, doğru. Bizim yanımızda herhangi bir suç ve kusurun olmadı.” dediler.

Nuaym: “O halde söylediklerimi sakın kimseye haber vermeyin.” Gatafanlılar: “Tamam, öyle yaparız.” dediler. Bunun üzerine Nuaym, Kureyşlilere söylediklerinin aynısını onlara da söyledi, onlara yaptığı tavsiyeyi Gatafanlılara da yaptı.

Hicretin beşinci yılı Şevval ayının ilk cumartesi gecesi olduğunda Allah, peygamberine yardım göndermişti. Ebû Süfyan b. Harb ve Gatafanlıların ileri gelenleri, İkrime b. Ebû Cehil öncülüğünde Kureyş ve Gatafanlılardan oluşan bir grubu Kurayza oğullarına elçi olarak gönderdiler.

Elçiler: “Bizler burada kalıcı değiliz. Azıklarımız tükenmek üzere. Savaşa hazırlanın, Muhammed ve adamlarına karşı saldırıya geçelim ki, bizimle onun arasındaki bu işi bitirelim.” dediler.

Kurayza oğulları: “Bugün cumartesi. Böyle bir günde biz bir şey yapmayız. Sonra aramızda bazı kimselerin aklına yeni şeyler geldi. Bunları sizden gizleyemeyiz. Bu şartlarda sizinle birlikte Muhammed’e karşı savaşamayız. Onunla savaşabilmemiz için, elimizde bir güvence olmak üzere aranızdan bazı önemli kişileri bize rehin olarak vermenizi istiyoruz.

Çünkü sizinle birlikte savaşa girersek, savaşın şiddetli olması durumunda ülkelerinize kaçıp, bizi burada o adamla baş başa bırakmanızdan endişe ediyoruz. Bu durumda bizlerin ona gücü yetmez.” dediler.

Elçiler, Kurayza oğullarının bu sözlerini kabilelerine iletmek üzere geri döndüler. Kureyş ve Gatafanlılar bunun üzerine: “Allah’a andolsun ki Nuaym b. Mes’ud haklı.” dediler ve Kurayza oğullarına: “Allah’a yemin olsun ki, adamlarımızdan bir kişiyi bile size vermeyiz. Eğer savaşmak istiyorsanız çıkın ve bizimle birlikte savaşın.” diye cevap gönderdiler.

Elçiler Kurayza oğullarına bu cevabı getirince dediler ki: “Nuaym b. Mes’ud’un söyledikleri doğruymuş. Bunlar sadece savaşmamızı istiyorlar. Bir fırsat bulduklarında ondan yararlanmak, bir zorluk gördüklerinde ise ülkelerine kaçıp bizi kendi ülkemizde bu adamla baş başa bırakmak istiyorlar.” Kurayza oğulları bu düşüncelerle Kureyş ve Gatafanlılara: “Allah’a andolsun, bize rehineler vermedikçe asla sizinle birlikte savaşmayız.” cevabını gönderdiler. Karşı taraf onların bu şartını kabul etmedi.

Böylece Allah aralarını bozdu, soğuk bir kış gecesinde üzerlerine şiddetli bir fırtına gönderdi. Öyle ki kazanları ve kapları ters yüz oldu…

Tüm bu ibretli kıssalar, zor anlarda akıllı davranmanın, ileri görüşlü olmanın ve olaylara hakim olup, kontrol edebilmenin ne kadar önemli olduğunu, başarının elde edilmesinde nasıl iyi etkileri olduğunu göstermektedir. Bu kıssalar uygulamalı dersler gibidir. Davetçiye davet yolunda karşılaştığı zor anlarda nasıl davranması ve tavır takınması, beceri ve hünerini nasıl kullanması gerektiğini açıklamaktadır.

11- İffet ve verâ

Mü’min her durumda iffetini, namusunu ve onurunu korumalı, günah ve haramlardan kaçınmak için şüpheli şeylerden sakınmalıdır.

Zengin veya fakir, yöneten veya yönetilen olsa da mutlaka bu değerlere dikkat etmelidir. Zira Hz. Peygamberin sahabîleri böyle yapmışlardı. Çünkü onları eğiten, onlara yol gösteren ve rehberlik eden, en güzel ahlaka sahip bir peygamberdi.

Hz. Peygamber onlardan onurlarını koruyacaklarına, dünya malı için kimseye avuç açmayacaklarına ve kendilerini küçük düşürmeyeceklerine dair söz almıştı. İşte tüm insanlığın yegane öğretmeni o yüce Resûl, sahabîlerini böyle eğitmişti.

Müslim, Avf b. Malik'in şöyle anlattığını rivayet eder: "Bizler Hz. Peygamberin yanında dokuz veya sekiz yahut yedi kişi idik. Şöyle buyurdu: "Allah'ın Resûlü'ne biat etmez misiniz?" Halbuki daha yeni ona biat etmiştik. Bizler: "Sana biat etmiştik ey Allah'ın Resûlü." dedik. Hz. Peygamber tekrar: "Allah'ın Resûlüne biat etmez misiniz?" buyurdu. Bunun üzerine ellerimizi uzattık ve: "Sana biat ettik ey Allah'ın Resûlü! Fakat neyin üzerine sana biat ediyoruz?" dedik.

Hz. Peygamber: "Sadece Allah'a kulluk edeceğinize, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayacağınıza, beş vakit namazı kılacağınıza, itaat edeceğinize (burada bir kelimeyi gizledi) ve insanlardan hiçbir şey istemeyeceğinize." buyurdu."

Avf der ki: "Daha sonra orada bulunanlardan bazı kimselerle karşılaştım. Bineğinin üzerinde iken kırbacı aşağı düşse, insanlardan kırbacını vermelerini istemez, kendisi iner ve alırdı.

Bûhâri ve Müslim, Hakim b. Hizam'ın şöyle anlattığını rivayet ederler: "Bir defasında Hz. Peygamberden istekte bulundum. Bana isteğimi verdi. Sonra yine istedim, yine verdi. Sonra tekrar istedim, yine verdi ve şöyle buyurdu:

"Ey Hakim! Şu mal taze ve tatlıdır. Kim cömertlikle (onurunu kırmadan) onu elde ederse, ondan hayır görür ve malı bereketlenir. Kim de kendisini küçük düşürerek onu kazanırsa o malın hayrını görmez ve malı bereketlenmez. Tıpkı yiyip de doymayan kimse gibi olur. Veren el alan elden üstündür."

Bunun üzerine Hakim der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Seni hak ile gönderene andolsun ki, bu dünyadan ayrılıncaya kadar artık senden başka hiç kimseden istekte bulunmayacağım."

Hz. Ebû Bekir halifelik döneminde Hakim'i çağırdı ve ona maaş vermek istedi. Ancak o, kesinlikle bunu kabul etmedi. Ardından Hz. Ömer, halifeliği zamanında onu çağırdı ve maaş vermek istedi, fakat o, yine kabul etmedi. Bunun üzerine Hz. Ömer: "Ey müslümanlar! Bu ganimetlerden Hakim'e düşen payı kendisine verdiğimi; fakat onun bunu almaktan kaçındığına ve kabul etmediğine sizleri şahit tutuyorum." dedi. Hakim gerçekten ölünceye kadar Hz. Peygamberden sonra hiç kimseden bir istekte bulunmadı, hiçbir bağış ve maaşı kabul etmedi."

İşte böyle sahabîleri örnek edinmeli, İslam'ın edep kurallarına uymalı, Allah'a itaat etmekle onur duymalı, yalnız O'na sığınmalı ve kişisel onurumuzu korumalıyız. Böylece her müslüman, güçsüz olmadığını ve Allah'tan başka kimseye muhtaç olmadığını güçlü bir şekilde hisseder. İhtiyacı ne kadar şiddetli olursa olsun, kendisini küçük düşürerek insanlardan bir şey istemez. Onurunu korur, kanaatkarlığı tercih eder, Allah'ın, kendisi için takdir ettiğine razı olur. Şair onuru korumakla ilgili şu dizeleri söyler:

Cömert insan bir sıkıntıya düştüğünde
Susuz olduğu halde insanlara, suya kanmış görünür
Kaburgalar böyle bir ateşle yanıp tutuşurken
Yüzü, cilt suyu ile dolup kanmış görünür

Onuru korumak, bu şekilde her müslümanın bir görevi olduğuna göre, özellikle Allah'a davet eden ve ilim, din ve düşünceleri ile insanlara önderlik edenlerin onurlarına daha düşkün olmaları gerekir. Taberani'nin "el-Evsat"ında rivayet ettiği ve el-Elbani'nin Sehl b. Sa'd rivayetini hasen olarak kabul ettiği bir hadis-i şerifte Cebrail (a.s.) Hz. Peygambere gelerek şöyle söylemiştir:

"Ey Muhammed! Dilediğin kadar yaşa, mutlaka öleceksin. Dilediğin işi yap, mutlaka karşılığını bulacaksın. Dilediğin kimseyi sev, mutlaka ondan ayrılacaksın. Şunu iyi bil ki, mü'minin şerefi, gece namazı; onuru ise insanlara muhtaç olmamak ve onlardan bir şey istememektir."

Hz. Peygamber hayatı boyunca dünyaya asla bağlanmadı; hep onurlu, iffetli ve saygın bir hayat yaşadı. Allah'tan başka kimseye boyun eğmedi. O, ümmetine iyilik yollarını gösteren bir rehber ve davetçilerin önderiydi. Bu yüzden iffet ve haram korkusuyla şüpheli şeylerden uzaklaşmayı gerektiren verâ özellikle her davetçide bulunmalıdır.

Davetçi bu özellik sayesinde kendisini insanlara muhtaç olmaktan ve yanlarında küçük düşürmekten korur. Dünyayla meşgul olup, bu büyük sorumluluğunu ihmal etmekten kurtulur.

12- Gözetim ve tedbir

el-Kuda'î'nin Enes b. Malik'ten rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber şöyle buyurmaktadır: "Mü'min, akıllı ve zekidir; tedbirini alır." Bu hadis sened açısından her ne kadar zayıf ise de anlam olarak son derece doğrudur.

Bûhâri ve Müslim'in, Ebû Hüreyre'den rivayet ettikleri bir hadiste Allah Resûlü şöyle buyurur: "Mü'min, bir delikten iki kere sokulmaz." Hz. Ömer de şöyle söyler: "Kimseyi aldatmam ama aldatıcıya da aldanmam."

Yüce Allah aziz kitabında şöyle buyurur: "*Onlar da tedbirlerini alsınlar.*"[53] Musa (a.s.)'ın Hızır (a.s.) ile birlikte yaşadığı gemiyi delme olayında ki amaç da yine tedbir almak ve kralın gemiye el koymasına engel olmaktı. Allah bu olayı bize şöyle anlatıyor: "*Gemi, denizde çalışan yoksullarındı, onu kusurlu yapmak istedim, (çünkü) ilerilerinde, her gemiyi zorbalıkla ele geçiren bir kral vardı.*"[54]

O halde davetçinin daima akıllı ve tedbirli olması gerekir. Özellikle güvenli olmadığı toplumlarda daha dikkatli davranması zorunludur. Çünkü böyle durumlarda ve toplumlarda tedbir almak, dinî bir gereklilik olup, kesinlikle ihmal ve gaflet kabul etmez.

Çünkü bu, kişinin kendisini tehlikeye atması demektir ki, Allah şu ayetle bunu kesinlikle yasaklamıştır: "*Kendinizi kendi ellerinizle tehlikeye atmayın. İyilik edin. Şüphesiz Allah, iyilik edenleri sever.*"[55] Tedbir almak konusunda Hz. Peygamberin hayatında da birçok örnek görmek mümkündür. İşte Allah, bunlardan birini bize şöyle bildiriyor:

"*Hani o küfre sapanlar, seni tutuklamak ya da öldürmek veya sürgün etmek amacıyla tuzak kuruyorlardı. Onlar bu tuzağı tasarlıyorlarken, Allah da bir düzen (bir karşılık) kuruyordu. Allah, düzen kurucuların (tuzaklarına karşılık verenlerin)hayırlısıdır.*"[56]

İbn Hişam, "Siyer" kitabında şöyle bir olay anlatır: "Cebrail (a.s.) Hz. Peygambere gelerek: "Bu gece, her zamanki uyuduğun yatakta uyuma." dedi. Gece karanlığı çökünce inkarcılar, Hz. Peygamberin evinin etrafında toplandılar ve uyumasını beklemeye başladılar.

Hz. Peygamber uyuyunca hep birlikte üzerine saldırıp onu öldüreceklerdi. Ancak Allah Resûlü, tedbirini almıştı. Onların evini sardığını görünce, Hz. Ali'ye: "Bu gece yatağımda sen uyu. Şu yeşil hırkamı üzerine al ve ört. İnşallah onlardan sana bir kötülük gelmez." dedi…"

O halde davetçi kendisine kurulabilecek tuzakları düşünerek her zaman tedbirli ve dikkatli olmalıdır. Akıl, zeka ve ileri görüşlülük bunu gerektirmektedir. Elbette Allah'tan başka bir yardımcı, güç ve kuvvet yoktur.

13- Güzel konuşma, diyalog ve etkileme gücü

Güzel ve etkili konuşmak davetçide bulunması gereken bir diğer önemli özelliktir. Güzel konuşma derecesi ne kadar yüksek olursa, dinleyiciler üzerindeki etkisi de o kadar yüksek olur, kalplerini kazanma ihtimali daha da yükselir.

Ebû Davud, Tirmizi ve diğer hadis kitaplarında İrbad b. Sariye'den şöyle bir hadis rivayet edilir: "Bir gün Hz. Peygamber namaz kıldırdıktan sonra bize döndü ve öyle etkileyici bir konuşma yaptı ki, tüm gözler yaşardı, kalpler ürperdi. Bunun üzerine aramızdan biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Sanki bu, veda eden bir kimsenin yaptığı bir konuşma gibi oldu; bize ne tavsiye edersiniz?" dedi.

Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Size Allah'a karşı gelmekten sakınmanızı ve bir Habeşli köle dahi olsa yöneticilerinizi dinleyip itaat etmenizi tavsiye ederim. Şüphesiz benden sonra yaşayanlarınız

birçok karışıklıklar görecektir. Böyle bir durumda sünnet'ime ve doğru yol ve hidayet üzere bulunan halifelerimin sünnetine uyunuz. Azı dişlerinizle tutarcasına onlara sıkıca sarılınız. Dinde aslı olmayan ve yeni ortaya atılan şeylerden sakınınız. Çünkü her yeni şey bid'at ve her bid'at doğruluktan sapmaktır."

Bûhâri ve Müslim, Abdullah b. Ömer'den şöyle bir hadis rivayet ederler: "Doğudan iki adam geldi ve konuşma yaptılar. Onların konuşmaları insanların çok hoşuna gitti. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu: "Elbette güzel konuşmakta büyü etkisi vardır." Başka bir rivayette ise Hz. Peygamberin: "Elbette bazı konuşmalarda büyü etkisi vardır." buyurduğu rivayet edilir.

İbn Hacer, "Fethu'l-bari" adlı eserinde bu hadisi şöyle açıklar: "Hattâbi der ki, konuşmak iki türlüdür: Birisi, amacı açıklamak ve konunun anlaşılmasını sağlamak için yapılır. Diğeri, dinleyicilerin hoşuna gidecek ve kalplerini kazanacak şekilde düzenli ve kurallı olarak edebî konuşmaktır. İşte hadiste kastedilen ve büyü etkisine benzetilen konuşma türü budur. Böyle konuşmak, kalbi etkiler ve düşüncelere hakim olur."

İbn Receb güzel konuşmanın önemini vurgulayarak şöyle söyler: "İnsanlara öğüt verirken ve tavsiyelerde bulunurken güzel ve edebî konuşmak, İslam alimleri tarafından güzel karşılanmıştır. Çünkü bu şekilde kalpleri İslam'a kazandırmak ve insanların dikkatini İslam'a çekmek amaçlanmaktadır.

Zaten güzel konuşmak (belagat), amaçlanan anlamların anlaşılmasını sağlamak, böylece kulağa daha hoş gelen ve kalpleri etkileyen sözler kullanarak dinleyicilerin kalplerini kazanmaktır. Hz. Peygamber de bu yüzden konuşmalarını uzatmaz, kısa keser; daima az ve öz konuşurdu."

Davetçi, insanlarla karşılıklı saygıya dayalı güzel diyaloglar kurmalıdır. Bu konuda peygamberlerin kavimleri ile yaptıkları konuşma ve tartışmaları örnek almalıdır. Kur'an-ı Kerim'de bununla ilgili birçok olay aktarılmıştır.

En'am ve diğer surelerde Yüce Allah'ın müşriklere hitap şekli, başarılı bir diyalog için davetçiye güzel bir örnek teşkil eder. A'raf, Hud ve diğer sûrelerde Şuayb (a.s.)'ın kavmiyle konuşması ve tartışması, İbrahim (a.s.)'ın, babasıyla ve kavmiyle tartışması hep ders alınacak olaylardır.

Tüm bu kıssalar, başarılı diyalog ve tartışmaların nasıl yapılması gerektiğini bize açıklamaktadır. Davetçi bu üsluplardan yararlanmalı, İbn Teymiye ve benzeri İslam alimlerinin kitaplarından tartışma metotlarını ve kurallarını öğrenmelidir.

14- Üstünlük ve cesaret

Yüce Allah şöyle buyurur:

"*Oysa üstünlük Allah'ın, Onun Resûlü'nün ve mü'min-lerindir.*"[57]

Mü'minin onur ve üstünlüğü, Allah'a itaat etmektir. İnsanların küçük düşmesi ise, Allah'a isyan etmek ve dinlerinden uzaklaşmaktır. Bu yüzden her müslüman ve davetçinin bunu herkesten daha iyi kavraması gerekir. Bütün varlıkların yüce Allah'ın emrinde olduğunu, O'nun bütün varlıkların yerlerini bildiğini ve hepsine rızkını verdiğini bilmeli, bütün korku ve umudunu yalnızca O'na bağlamalıdır. Yüce Allah mü'minlerin özelliklerinden birini şöyle açıklar: "*Allah'tan başka hiç kimseden korkmazlar.*"[58]

Bu ayet ne zaman iyi anlaşılır ve davetçinin kalbine tam yerleşirse, ancak o zaman her işte ve hayatın her alanında üstünlüğü ortaya çıkar. Kendisini küçük düşürüp, insanlara boyun eğmez, aşağılanmaktan, hor görülmekten ve insanlara kul köle olmaktan son derece sakınır. Üstünlüğünü daima Allah'a itaatte arar. Mü'minin izzeti, onuru ve üstünlüğü Allah'a olan imanından ve O'nun kendisini üstün tuttuğunu hissetmesinden kaynaklanır. Şöyle buyurur Yüce Allah: "*Andolsun, biz Ademoğlunu yücelttik.*"[59]

Kul, ne zaman imanı zayıflar ve sıradan insanların seviyesine inerse, izzet ve üstünlükten uzaklaşır. Kendisini küçük düşürmüş ve basite indirgemiş olur. Ancak bilmek gerekir ki, insanlara karşı büyüklenmek, onları baskı altına almak, hiçbir haklı neden olmadan hak sahiplerinin haklarını vermemek, haksızlık etmek, üstünlük adıyla insanlara dil uzatmak ve aşağılamak kesinlikle sözünü ettiğimiz izzet ve üstünlükle bağdaşmaz.

İzzet ve üstünlük erdemli bir özelliktir ve her kötü davranıştan men eder. İnsanları ayıplamak, küçük görmek, dil uzatmak, haksızlık yapmak ve hakkını vermemek en büyük çirkinlik ve kötülüklerdendir.

Üstünlük gerekçesiyle bu tür davranışlarda bulunmak büyük bir cehalet ve aptallıktır. Zira her insanın bir saygınlığı ve hakları vardır. İslam bu saygınlık ve hakları belirlemiştir. Haklı gerekçeler olmadıkça bunlar ihlal edilemez.

İzzet, onur, üstünlük ve saygı, İslam'ın teşvik ettiği ve müslümanlarda bulunmasını istediği en önemli özellikler arasında yer alır. İslam saygı ve üstünlüğün Allah'ın emir ve yasaklarına uymaya göre olduğunu belirtir ve müslümanların bunu böyle anlamalarını ister.

İslam yüceliğin ilim ve ibadette, üstünlüğün Allah'a itaat etmede ve Hz. Peygamberin yoluna uymada olduğunu belirtir. Bu yüzden her müslümanın bir şey yaparken veya bir şeyden kaçınırken, olaylar karşısında tavır alırken, buna göre hareket etmesi gerekir.

Müslümanların bütün eylemleri, köklü bir imandan ve Allah'a itaat eden, gerçek İslam'ın nuruyla aydınlanan bir kalpten kaynaklanmalıdır. İntikam almak veya cesaret gösterisinde bulunmak gibi dünyevî zevklerin karıştığı eylemlerden kaçınmalıdır. Her hareketi, eylemi ve amacı Allah için olmalıdır.

Örneğin, bir kimsenin, hakkına tecavüz etmesi veya bir âsinin onun malını alması durumunda müslümanın hakkını savunması ve malını koruması Allah yolunda cihad sayılmaktadır. Onun bu eylemi, kişisel hakkını korumakla birlikte bir hakkın korunmasını sağlamakta ve yeryüzünde fitne ve fesadın yaygınlaşmasına engel olmaktadır.

Bu yüzden Hz. Peygamber bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurur: "Kim malı için öldürülürse şehittir. Kim kanı için öldürülürse şehittir. Kim dini için öldürülürse şehittir. Kim ailesi için öldürülürse şehittir."[60]

Nefse hakim olmanın gerektiği yerlerde nefse hakim olmak; izzetin üstünlüğün ve cesaretin bir göstergesidir. Hz. Peygamber şöyle buyurur: "Asıl güçlü, güreşte galip gelen değil, öfke anında nefsine hakim olandır."[61]

Yüce Allah da öfkeyi yenme konusunda şöyle buyurur: "*Onlar, bollukta da, darlıkta da infak edenler, öfkelerini yenenler ve insanlar(daki hakların)dan bağışlama ile (vaz) geçenlerdir. Allah, iyilik yapanları sever.*"[62]

Davetçi Rabbine dayanıp, yalnızca O'na güvendiğinde, güçlü bir imana sahip olduğunda ve İslam'ın övdüğü yaşam biçimine göre hayatını sürdürdüğünde hiçbir güç ve kuvvet onu sarsamaz, hiçbir varlık ona zarar veremez.

Eğer bir zarar görürse bilmelidir ki, bu sadece geçici bir imtihandır ve kendisini arındırmak için bu zarar gelmiştir. Sonucun kesinlikle Allah'ın vaad ettiği gibi olacağını bilmelidir. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"*En güzel sonuç müttakiler içindir.*"[63]

"*Hiç tartışmasız onlar, muhakkak yardım görecek ve zafere kavuşacaklardır. Ve hiç şüphesiz, bizim ordularımız; üstün gelecektir.*"[64]

15- Vicdan ve şefkat

Yüce Allah şöyle buyurur: "*Andolsun, size içinizden sıkıntıya düşmeniz onun gücüne giden, size pek düşkün, mü'minlere de şefkatli ve esirgeyici olan bir peygamber gelmiştir.*"[65]

Hz. Peygamber her durumda sahabîlerine tavsiyelerde bulunur, onları yönlendirir ve şefkat gösterirdi. Küçüklere karşı büyük sevgi gösterir, büyüklere saygı duyar, güzel muamelede bulunurdu. Acılarına ortak olur, çıkarlarını gözetir, kendilerine öğüt verir, rahat edip mutlu olacakları yolu gösterir ve onları hayra teşvik ederdi.

O, birbirlerine karşı merhametli olmayı, müslümanlar arasında sevgi ve saygıyı, kalplerin kaynaşmasını sağlayacak davranışlarda bulunmayı, acılara ortak olmayı, mutlulukları paylaşmayı ve ilişkileri güçlendirmeyi tavsiye eden bir Peygamberdi.

Şöyle buyuruyordu: "Birbirlerine merhamet etmede, birbirlerini sevmede ve şefkat göstermede mü'minler, bir beden gibidirler. Ondan herhangi bir organ rahatsızlandığında, diğer bütün organlar uyumayarak ve ateşe tutularak ona yardım eder."

Yüce Allah, aziz kitabında mü'minler arası ilişkilerden şöyle söz eder: "*Allah'a ibadet edin ve O'na hiç bir şeyi ortak koşmayın. Anne-babaya, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolda kalmışa ve sağ ellerinizin malik olduklarına güzellikle davranın. Çünkü, Allah, her büyüklük taslayıp böbürleneni sevmez.*"[66]

Bu ve benzeri ayetler İslam dininin müslümanlar arasında merhamet ve şefkate, kaynaşmaya ve güçlü ilişkilerin kurulmasına teşvik ettiğini göstermektedir. Müslümanlar bu özellikler sayesinde birbirlerinden daha fazla etkilenmekte, duygu ve düşüncelerini paylaşmakta ve birbirlerine kolayca uyum sağlayabilmektedirler.

Bunun en güzel örneği Medineli ensar ile Mekkeli muhacirler arasında yaşanmıştır. Onların kaynaşmalarını sağlayan en önemli etken, tevhid inancı olmuştur. Yüce Allah müslümanlar arası kaynaşmadan şöyle söz eder:

"*Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Hani siz düşmanlar idiniz. O, kalplerinizin arasını uzlaştırıp-ısındırdı ve siz O'nun nimetiyle kardeşler oldunuz.*"[67]

"*Ve Allah onların kalplerini uzlaştırdı. Sen, yeryüzündekilerin tümünü harcasaydın bile, onların kalplerini uzlaştıramazdın. Ama Allah, aralarını bulup onları uzlaştırdı. Çünkü O, üstün ve güçlü olandır, hüküm ve hikmet sahibidir.*"[68]

"*Kendilerinden önce o yurdu (Medine'yi) hazırlayıp imanı (gönüllerine) yerleştirenler ise, kendilerine hicret edenleri severler ve onlara verilen şeylerden dolayı da içlerinde bir ihtiyaç (arzusu) duymazlar. Kendilerinde bir açıklık (ihtiyaç) olsa bile (kardeşlerini) öz nefislerine tercih ederler.*"[69]

Medine'de yerleşik olan ensar, Allah yolunda Mekke'den hicret edip kendilerine gelen muhacirlere öncelikle gönüllerini açtılar. Onları tam bir sadakat ve içtenlikle karşılayıp, kendi nefislerine tercih ettiler. Çünkü kalplerine yerleşmiş olan Allah'a ve Resûlüne iman bunu gerektiriyordu.

Ensar, dinleri için ülkelerini, mal ve mülklerini bırakıp gelen bu muhacirleri pek sevdi ve onları bağırlarına bastı. Böylece aralarında güçlü bir din ve vicdan kardeşliği oluştu. Allah sevgisine dayalı kopmaz bir duygusal kardeşlik bağıydı bu. İşte aralarında böylesine güçlü bağlar bulunan bu müslüman-lar sevgi, şefkat, merhamet, iyilik ve erdem üzerine kurulu bir toplum inşa etmeyi başardılar.

Başarılı bir davetçi, bu bağın, İslam'ı tebliğ etme ve kalpleri kazanma üzerindeki etkisini ve önemini kavramış olmalıdır. Hangi sınıftan olursa olsun, insanların saygısını kazanmak ve daveti desteklemelerini sağlamak, bu bağın güçlendirilmesiyle mümkündür.

16- Emaneti korumak

Emaneti korumak, İslamî ahlakın bir diğer önemli özelliğidir. Allah emanete sahip çıkmayı son derece önemsemekte ve şöyle buyurmaktadır:

"*Gerçek şu ki, biz emanetleri göklere, yere ve dağlara sunduk da onlar bunu yüklenmekten kaçındılar ve ondan korkuya kapıldılar; onu insan yüklendi. Çünkü o, çok zalim, çok cahildir.*"[70]

Hz. Peygamber, müslümanların ilk kaybedecekleri ahlakî kuralın emanet olduğunu bize bildirmiştir. Şeddad b. Evs'den Hz. Peygamber şöyle buyurdu: "Dininizden kaybedeceğiniz ilk şey emanettir."[71]

Huzeyfe b. Yeman şöyle anlatıyor: "Hz. Peygamber bize iki şey anlattı. Bunlardan birinin gerçekleştiğini gördüm. İkincisini bekliyorum. Hz. Peygamberin bize anlattığı ilk şey şudur: Emanet, önce güvenilir adamların kalplerine indi. Daha sonra Kur'an nazil olunca, bunun Kur'an ve Sünnet'in bir gereği olduğunu öğrendiler.

Allah Resûlü daha sonra bizlere insanlar arasında emanetin yavaş yavaş kaldırılacağını, aralarında güvenilecek bir kimsenin kalmayacağını, güvenilir kimselerin parmakla gösterilecek kadar azalacağını, hatta emanetleri sahiplerine vermeyeceklerini, emanet sahibi müslüman ise türlü

zorluklarla iade edeceklerini, yahudi veya hıristiyan ise onu eli boş olarak ökçeleri üzeri geri göndereceklerini anlattı.

Dolaysıyla İslam'da emanetin büyük bir önemi ve yeri bulunmaktadır. Allah emanetleri sahiplerine vermemizi ve ona ihanet etmekten kaçınmamızı emrederek şöyle buyurmuştur:

"*Hiç şüphe yok Allah, size emanetleri ehline (sahiplerine) teslim etmenizi emrediyor.*"[72]

"*Ey iman edenler, Allah'a ve Resûlü'ne ihanet etmeyin, bile bile emanetlerinize de ihanet etmeyin.*"[73]

Bu yüzden her davetçinin, kendisine teslim edilen emanetleri koruması ve insanlar arasında sözlerinde, eylemlerinde ve emanetinde güvenilir biri olduğunu ispatlaması gerekir. Eğer davetçi çevresinde bu özelliği ile tanınırsa, insanlar arasında güvenilirliği ve saygınlığı artar, gözlerinde büyür, şanı yükselir, sözleri dinlenir ve kendisine itaat edilir. İyi özellikler davetçide çoğaldıkça davetinin kabul edilme ihtimali yükselir, kendisine duyulan güven ve saygı daha da artar.

17- Doğruluk

Doğruluk üstün bir ahlakî değer olmakla birlikte temelinde güvene dayanır ve teslimiyetin esasını oluşturur. Çünkü doğru kimse genellikle gerçeğe aykırı davranmaz. Bir diğer ifadeyle, bilinçli olarak gerçeklere aykırı davranmaz. Söz ve eylemlerinde daima doğru olanlardan herhangi bir şekilde kuşku duyulmaz, yalanlandıkları görülmez.

Hz. Peygamber, kendisine peygamberlik verilmeden önce bile toplumu tarafından en güvenilir ve asla yalan söylemeyen biri olarak kabul edilirdi. Öyle ki, kendisine "el-Emin / güvenilen" sıfatını vermişlerdi.

Heraklius, Ebû Süfyan'a (henüz o zaman müslüman olmamıştı) Hz. Peygamberin özelliklerini sormuş ve şöyle demişti: "O, bu iddialarda bulunmadan önce sizler onu hiç yalan söylemekle suçladınız mı?" Ebû Süfyan: "Hayır" dedi. Herak-lius: "Bir kez olsun insanlara yalan söylemeyen bir kimsenin kalkıp Allah adına yalan söyleyeceğini sanmıyorum." dedi.

Heraklius'un bu sözü, davetçinin ne kadar doğruluğa önem vermesi ve yalan söylemekten kaçınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

İnsanların güvenlerini kazanmak, Allah'ın dinini, hükümlerini ve âdâbını onlara tebliğ etmek ve etkili olmak için doğruluk kaçınılmaz bir ilkedir. İnsanlar doğruluğuna inandıkları bir kişinin davetini daha kolay kabul ederler. Çünkü bu kimsenin yalan söylemeyeceğinden ve kendilerini yanıltmaya-cağından emindirler.

Kur'an-ı Kerim'in birçok ayeti doğruluğa bağlı kalmayı emreder ve doğruluğun müslümanın hayatında önemli bir yer tuttuğunu belirtir. İşte bu ayetlerden biri. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"*Ey iman edenler, Allah'tan sakının ve doğru (sadık) olanlarla birlikte olun.*"[74]

Hz. Peygamber de şu hadiste doğruluğun önemine dikkat çeker: "Şüphelendiğini bırak, şüphelenmediğine sarıl. Bil ki doğruluk, huzur ve güven; yalan ise kuşku ve şüphedir."[75]

Yüce Allah'tan bizleri güzel ahlakla donatmasını ve doğruluktan ayırmamasını dileriz.

18- Haya

Haya ve ar duygusu, üstün bir ahlakî erdemdir. Allah onunla dilediği kullarını süsler. Hz. Peygamber, kendi özel odalarındaki bekar kızlardan bile daha çok hayalıydı.

Bûhâri ve Müslim'in, Ebû Said el-Hudri ve İmran b. Husayn'dan rivayet ettikleri bir hadiste Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

"Haya, hayır ve iyilikten başka bir şey getirmez." Müslim'in bir başka rivayetinde Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Hayanın tamamı hayır ve iyiliktir."

Biz burada İbn Receb'in "Camiu'l-ulum ve'l-hikem" adlı değerli eserinde haya ile ilgili yaptığı açıklamaları nakletmekle yetinmek istiyoruz. İbn Receb der ki: "Bil ki, haya iki türlüdür:

a- Çalışmadan ve herhangi bir çaba harcamadan kişinin özünde varolan, yaratılışından gelen haya. Allah'ın dilediği kuluna verdiği, bağışladığı ve özüne yerleştirdiği en üstün ahlak budur.

Bu yüzden Hz. Peygamber: "Haya, hayır ve iyilikten başka bir şey getirmez." buyurmuştur. Çünkü kişinin özünde varolan bu duygu, sahibinin fenalıkları işlemesine mani olur, onu kötü ve bayağı ahlaktan korur, daima güzel ahlak edinmesine teşvik eder. Bu yönüyle bu haya türü, imanın özelliklerindendir.

Hz. Ömer'in şöyle söylediği rivayet edilir: "Haya eden, gizlenir. Gizlenen Allah'a karşı gelmekten sakınır. Sakınan kimse de korunur."

Şam diyarının ünlü atlılarından olan el-Cerrah b. Abdullah Hikemi de şöyle söyler: "Kırk yıl boyunca haya ederek günah işlemekten çekindim. Ondan sonra verâ (haram korkusuyla şüphelerden sakınma) sahibi olabildim."

b- Allah'ı tanıma, yüceliğini bilme, seçkin kullarına yakın olma, O'nun her an kullarını gözetlediğini, göz açıp kapamalarını ve sinelerinde saklı olanları bildiğini bilme sonucu çalışılarak kazanılan haya.

Bu tür haya, eksiksiz ve mükemmel olan bir imandan kaynaklanır ve böyle haya, ihsan makamının en üst derecesidir. Hz. Peygamber bir adama şöyle söylemiştir: "Toplumunun en iyi insanından haya ettiğin gibi Allah'tan haya et."

İbn Mes'ud'un rivayet ettiği bir hadiste ise şöyle buyurul-muştur: "Allah'tan haya etmek; başı anladıklarından ve düşündüklerinden, mideyi de içine aldıklarından koruman; daima ölümü ve çürümüşlüğü hatırlamandır. Şüphesiz ahiret hayatını arzulayan, bu dünyanın süsünü terk eder. Bunu yapa, Allah'tan haya etmiş demektir."[76]

Haya, kişinin Allah'ın nimetlerine bakarak şükrünü eda edemediğini düşünmekten kaynaklanabilir. İnsanın, özünde varolan veya sonradan kazanılan haya duygusunu kaybetmesi durumunda artık kendisini fenalıkları işlemekten ve bayağı davranışlarda bulunmaktan sakındıracak hiçbir şey yok demektir. Bunun sonucunda hiç imanı yokmuş gibi davranışlarda bulunur.

Hz. Peygamberin şöyle buyurduğu rivayet edilir: "Haya iki yönlüdür. Bir yönü imandan diğer yönü acizlikten kaynaklanır." Bu sözde bir çelişki söz konusudur. Zira hayanın imandan veya acizlikten kaynaklandığı belirtilmektedir.

Öncelikle şunu belirtelim ki, bu sözün Hz. Peygambere değil Hasan Basri'ye ait olduğu söylenir. Sonra Hz. Peygamberin sözlerinde övülen haya, sahibini güzel fiiller işlemeye ve fenalıklardan sakınmaya teşvik eden ahlakî duygudur. Oysa acizliğin, gevşekliğin, ihmalkarlığın ve kendini küçük düşürmenin haya ile bir alakası yoktur.

19- İkram ve cömertlik

İkramda bulunmak ve cömert davranmak, nefret eden kalpleri kazanmayı ve uzak duran insanların yakınlaşmasını sağlayan pek önemli bir özelliktir. Şair bu özelliğin önemini şu dizelerle ifade eder:

Cimrilik, kişinin ayıplarını ortaya döker
Cömertlik ise bütün ayıplarını onlardan gizler
O halde cömertlik giysileriyle örtün, çünkü ben
Cömertliğin, bütün ayıpları örttüğünü gördüm

Hz. Peygamber (s.a.v.) ikram ve cömertliğin zirvesine ulaşmış biriydi. O, yoksulluktan hiç korkmayan biri gibi daima insanlara yardım eder ve bağışlarda bulunurdu. Öyle ki, bir defasında bir adama iki dağ arasını dolduran koyun sürüsünü verdi.

Adam Hz. Peygamberin yanına dünyalıktan başka bir şey istemeden gelmişti. Ancak bu bağışı görünce henüz akşam olmadan Hz. Peygamberin yanına dönmüş, Allah ve Resûlü'nü her şeyden daha fazla sevdiğini belirterek sürüyü iade etmişti.

Hiç şüphesiz Hz. Peygamber, bütün insanlar arasında en cömert olanıydı. Cömertliği ramazan ayında daha fazla artar, daima iyilik peşinde koşardı.

Davetçi de eğer bu özelliğe sahip olur, bu yolda malını harcar ve hayırseverlerle birlikte hareket ederse, başarıya ulaşması, insanlar tarafından kabul görmesi, onları etkilemesi ve kalplerini kazanması daha kolay olur.

20- Sır saklamak

Toplum bilgi ve ileri görüşlülüğü ile tanınan, insanların sorunlarını çözmek ve görüşlerini almak için başvurduğu ve danıştığı insanlar durumunda olan davetçiler, bir baba veya doktora benzerler. Bu kimseler özellikle sır saklama ve emanet gibi özellikleriyle toplumda tanındıklarında insanlar üzerinde daha fazla etkili olurlar.

İnsanlar, böyle kimselere huzur içinde sırlarını söyler, içlerini döker ve onları, bireysel ve toplumsal sorunlarını çözmek için bir başvuru kaynağı olarak görürler. Bazı insanlar psikolojik problemleri, vesveseleri ve inançla ilgili kuşkuları olduğu halde, bunları söyleyecekleri güvenilir kimseler bulamadıkları için sıkıntısını çekmekle birlikte gizlemeyi tercih ederler.

İşte toplumda sırları saklamakla tanınan davetçiler, bu gibi kimselerin sorunlarını çözmelerine yardım eder ve onların takdir, saygı ve sevgilerini kazanırlar.

Yüce Allah aziz kitabında, Hz. Peygamberin, kendilerine söylediği sırları saklamayıp ifşa eden hanımlarını şöyle azarlar:

"*Hani Peygamber, eşlerinden bazılarına gizli bir söz söylemişti. Derken o (eşlerinden biri), bunu haber verip Allah da ona bunu açığa vurunca, o da (Peygamber) bir kısmını açıklamış, bir kısmını (söylemekten) vazgeçmişti. Sonunda ona kendisi haberi verince (eşi) demişti ki: "Bunu sana kim haber verdi?"*

O da: "Bana bilen, (her şeyden) haberdar olan (Allah) haber verdi" demişti. Eğer sizler (Peygamberin iki eşi) Allah'a tevbe ederseniz (ne güzel); çünkü kalbleriniz eğrilik gösterdi. Yok eğer ona karşı birbirinize destekçi olmağa kalkışırsanız, artık Allah, onun Mevlâ'sıdır; Cibril de ve mü'minlerin salih olan(lar)ı da. Bunların arkasından melekler de onun destekçisidirler."[77]

Allah'ın Hz. Peygamberin eşlerini azarlayan bu hitabı, sır saklamanın gerekliliğine işaret etmektedir. Özellikle ifşa edildiğinde kötü sonuçlar doğuracak sırlar, kesinlikle korunmalı ve ifşa edilmemelidir.

Hz. Peygamber birçok hadislerinde sır saklamayı emreder. Ebû Ya'la ve el-Haraitî, Enes b. Malik'in Hz. Peygamberin kendisine şöyle söylediğini rivayet ederler: "Benim sırlarımı sakla, mü'minlerden olursun."

Bir başka hadiste Hz. Peygamber şöyle buyurur: "Yan yana oturan iki kimsenin konuştukları birer emanettir. Arkadaşının yayılmasını istemediği şeyleri yayması hiçbirine helal değildir." [78]

Bûhâri ve Müslim, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet ederler: "Hz. Peygamber bana bir sır söyledi, onu hiç kimseye söylemedim. Annem Ümmü Süleym de o sırrı bana sordu. Ancak ona da söylemedim."

Sır saklamakla ilgili şu dizeleri de aktarmak istiyorum:

Sırrı, ancak güvenilir olanlar saklar
Sır, iyi insanların yanındadır
Benim yanımda sır, kapalı bir evde
Anahtarları kayıp ve kapısı kapalıdır.

İbn Hacer, "Fethu'l-bari" adlı eserinde İbn Battal'ın şöyle dediğini nakleder: "İlim ehlinin kabul ettiği görüşe göre, eğer sahibine bir kusur ve leke getirecekse sırrın ifşa edilmesi kesinlikle caiz değildir.

Bazı İslam alimleri de şöyle söylemiştir: "Eğer sır sahibi ölürse, hayatında olduğu gibi eğer ona bir leke getirmeyecekse o sırrın saklanmasına gerek yoktur." Ben de (İbn Hacer) diyorum ki: Anlaşılıyor ki, ölümden sonra sırrın ifşa edilmesi birkaç kısımdır. Bunlar:

- Mübah olanlar: Sır sahibi hoş karşılamasa da zikredilmesi yararlı olan sırdır. Saygınlığını ve güzel niteliklerini belirten sırlar gibi.

- Kesin mekruh olanlar: Bu tür sırların ifşa edilmesi haram da olabilir. İbn Battal işte bu tür sırlara işaret etmektedir.

- Vacip olanlar: Üzerinde başkasına ait hakkın olduğunu, çeşitli mazeretler nedeniyle yerine getiremediğini belirten sırlar. Bu tür sırların açıklanması ve ifşa edilmesi vaciptir. Kendisinden sonra o hakkı yerine getirecek kimseler bulunabilir umuduyla açıklanması zorunludur.

21- Bedenî ve ahlakî özellikler

Kimi ahlakî özellikler, insanın özünde ve yaratılışında bulunurken, kimisi de çalışılarak kazanılır. Bu gerçek, İbn Abbas'ın rivayet ettiği şu hadiste açıkça ortaya çıkmaktadır:

Hz. Peygamber, Eşac Abdulkays'a: "Sende, Allah'ın sevdiği iki özellik bulunmaktadır: Yumuşak huyluluk ve ağırbaşlılık. Bu iki ahlakı kendin mi edindin yoksa yaratılışında mı var?" diye sordu. "Yaratılışımda var." cevabını verdi ve: "Allah ve Resûlü'nün sevdiği ahlakı bana yaratılışımda veren Allah'a hamd olsun." dedi.

Bu hadis, bazı güzel özelliklerin bazı insanların yaratılışından geldiğini göstermektedir. Kimi insanlar da çalışarak, kendilerini eğiterek ve egzersizler yaparak bu özellikleri sonradan kazanabilmektedir.

Şüphesiz yaratılıştan insanda varolan özellikler imanla, ilimle ve deneyimlerle daha da geliştirilebilir. Böylece bu özellikleri sonradan kazananlara göre daha ileride olabilirler. Bu, artık Allah'ın bir fazlu keremidir.

Müslim'in naklettiği bir hadiste Hz. Peygamber şöyle buyurur: "İnsanlar, madenler gibidirler. Cahiliye döneminde iyi olanlar, derin anlayışa sahip olduklarında İslam'da da en iyilerden olurlar."

Bedenî özellikler, tamamıyla Allah'ın elindedir. Gerçi her şey, O'nun emrinde ve elindedir. İnsanları dilediği şekilde şekillendiren O'dur. İnsana sadece dış görünümünü düzeltmek, güzel giyinmek, temizliğine özen göstermek, süslenmek, kendisine verilen melekelerini ve yeteneklerini geliştirmek düşmektedir.

İslam tüm bu güzel davranışlara teşvik eder. Allah güzeldir, güzelliği sever; temizdir, temizliği sever; güçlüdür, güçlülüğü sever. Hz. Peygamber daima güzel görünmeye ve beden ve elbise temizliğine son derece dikkat ederdi.

Davetçi güzel ahlaka, derin bilgiye, dış görümüne ve temizliğe dikkat ettikçe insanlar üzerinde daha fazla etkili olur, onların daha fazla saygılarını kazanır. Allah'ın bütün peygamberleri bu özelliklere özen gösterirlerdi. Yüce Allah şöyle buyurur:

"*Allah, elçiliğini nereye vereceğini daha iyi bilir.*"[79]

Hz. Peygamber hakkında ise şöyle buyurur:

"*Ki O, seni yarattı, 'sana bir düzen içinde biçim verdi' ve seni itidal üzere kıldı. Dilediği bir sûrette seni yarattı.*"[80]

Yüce Allah Kur'an'da bize Talut kıssasını anlatır. Toplumun Talut'un kral tayin edilmesine "O, nasıl bize kral olabilir" sözleriyle itiraz ettiğini, ancak onlara şöyle cevap verdiğini bize haber verir: "*Doğrusu Allah size onu seçti ve onun bilgi ve vücut gelişimini arttırdı. Allah, kime dilerse mülkünü verir; Allah (rahmetiyle) geniş olandır, bilendir.*"[81]

Yüce Allah, nurunu yüklenecek ve insanları kendisine davet edecek kimseyi güzel yapılı kulları arasından seçer. Bu kimselere derin anlayış, geniş kavrama gücü, üstün ahlak ve bol bilgi verir.

Davetçilerin de kişilikleri olgunlaştıkça, bilgi düzeyleri arttıkça, dış görünümlerine ve davranışlarına dikkat ettikçe, davetlerinde başarılı olmaları, insanları etkilemeleri, onlara daha fazla yararlı olmaları ve görevlerini en güzel şekilde yapmaları daha da kolaylaşır.

Böylece Yüce Allah'ın yardımı ve kolaylaştırması ile bu konuda söyleyeceklerimizin sonuna geldik. Allah Teâlâ'dan bildiğim ve bilmediğim en güzel isimleri ve en üstün sıfatları ile beni bu çalışmamda başarılı kılmasını, kendi katında kabul etmesini ve bereketli kılmasını dilerim.

Bana, aileme ve onu okuyan müslümanlara yararlı olmasını temenni ederim. Allah'tan, bu kitaptan hasıl olacak sevabı bana, anne ve babama, aileme, kitaplarını okuyarak veya konuşmaları dinleyerek kendilerinden yararlandığım ve ilim öğrendiğim hocalarıma, bu eseri hazırlarken kitaplarından yararlandığım yazarlara, bu kitabın yayımlanmasında ve okuyucuya ulaşmasında emeği geçenlere yazmasını dilerim.

Yüce Allah'tan İslam'ı ve müslümanları üstün kılmasını, işlerini düzeltmesini, güç ve kuvvetlerini arttırmasını, düşmanlarına karşı yardım etmesini, dinlerine bağlı kalmada ve Hz. Peygamberin yolunu takip etmede onları başarılı kılmasını dilerim. Bunu, samimi ve içten, karşılığını sadece Allah'tan bekleyen davetçilerin elleriyle gerçekleştirmesini diliyorum. Allah bize yeter, O ne güzel bir vekildir.

İyilikleri nimetleri ile tamamlayan Allah'a hamd olsun. Allah'tan başka hiçbir güç ve kuvvet yoktur. Selam, Hz. Peygamberin, ailesinin, sahabîlerinin ve onun yolunu takip edenlerin üzerine olsun. Üstünlük ve güç (izzet) sahibi olan Rabbin, onların nitelendirmekte olduklarından yücedir. Gönderilmiş tüm peygamberlere selam olsun. Alemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun.

SALİH B. MUHAMMED

Pazartesi, 26/05/1415 H.

---

[1] Zariyat, 56.
[2] Nahl, 36.
[3] A'raf, 65.
[4] Yunus, 61.
[5] Maide, 12.
[6] En'am, 162-163.
[7] Hac, 5.
[8] Abese, 1-10.
[9] Hucurat, 13.
[10] Nahl, 128.
[11] Tevbe, 123.
[12] Muhammed, 17.
[13] Meryem, 96.
[14] Taberanî ve İbn Ebüddünya. Bu, zayıf bir hadistir.
[15] Nahl, 97.
[16] Nisa, 114.
[17] Güzel Kuran okuyan. Çev.
[18] Yusuf, 108.
[19] Muhammed, 14.
[20] Zümer, 9.
[21] Nahl, 125.
[22] A'raf, 33.
[23] Saf, 2-3.
[24] Cuma, 5.
[25] Al-i İmran, 187.
[26] Al-i İmran, 200.
[27] Bakara, 153.
[28] Al-i İmran, 146.
[29] Sâd, 44.
[30] Ahkaf, 35.
[31] Beled, 17.
[32] Bûhâri.
[33] Secde, 24.
[34] Kalem, 4.
[35] Al-i İmran, 159.
[36] Şûra, 40.
[37] Nahl, 126.
[38] Şûra, 40.
[39] Nahl, 126.
[40] Fussilet, 34.
[41] Bûhâri ve Müslim.
[42] Nahl, 125.
[43] Taha, 43-44.

[44] A’lâ, 9.
[45] Müslim.
[46] Fussilet, 34.
[47] Bakara, 269.
[48] Müslim.
[49] Meryem, 12.
[50] A’raf, 145.
[51] Feth, 29.
[52] Yusuf, 69-76.
[53] Nisa, 102.
[54] Kehf, 79.
[55] Bakara, 195.
[56] Enfal, 30.
[57] Münafikun, 8.
[58] Ahzab, 39.
[59] İsrâ, 70.
[60] İmam Ahmed ve İbn Hibban. el-Elbani, hadisin sahih olduğunu söyler.
[61] Bûhâri ve Müslim.
[62] Al-i İmran, 134.
[63] A’raf, 128.
[64] Saffat, 172-173.
[65] Tevbe, 128.
[66] Nisa, 36.
[67] Al-i İmran, 103.
[68] Enfal, 63.
[69] Haşr, 9.
[70] Ahzab, 72.
[71] Taberani. el-Elbani, hadisin sahih olduğunu söyler.
[72] Nisa, 58.
[73] Enfal, 27.
[74] Tevbe, 119.
[75] Tirmizi, sahih kabul eder.
[76] İmam Ahmed, Tirmizi. Tirmizi hadisi merfû olarak rivayet eder.
[77] Tahrim, 3-4.
[78] Abdurrezzak, Ebû Bekir b. Hazm’dan mürsel olarak nakleder.
[79] En’am, 124.
[80] İnfitar, 7-8.
[81] Bakara, 247.